

NACIONALINIS SKURDO MAŽINIMO
ORGANIZACIJŲ TINKLAS

“

**Pokyčių
forumas:
skurdą
patiriančių
žmonių
istorijos**

”

Projektas „Pokyčių forumas“ („Skurdo patirtį turinčių žmonių įtraukimas į viešosios politikos sprendimų priėmimus“) yra Aktyviųjų piliečių fondo, finansuojamo EEE finansinio mechanizmo lėšomis, dalis. Nacionalinis susitikimas taip pat iš dalies dalinai finansuotas Europos skurdo mažinimo tinklo (*European Anti Poverty Network – EAPN*) lėšomis.

Turi- nys

Įvadas	6
ĮSIDARBINIMO BARJERAI	7
Diskriminacija dėl amžiaus	7
Diskriminacija dėl šeiminių padėties	8
Sveikatos problemos	8
Artimųjų priežiūra ir paslaugų stoka	9
Psichikos sveikatos iššūkiai	10
Darbdavių piktnaudžiavimas	10
Iššūkiai pandemijos metu	11
ĮSIDARBINIMO PASLAUGOS	12
Užimtumo tarnybos darbuotojų abejingumas	12
Siūlomi darbai ir užsiėmimai neatitinka žmonių gebėjimų	13
Po kursų: nepaklausi profesija ir skolos	14
REGIONŲ IŠŠŪKIAI	15
Kaime vis mažėja paslaugų, didėja atskirtis	15
Susisiekimo stoka: nei į darbą, nei į gydymo įstaigą	15
SOCIALINĖS IŠMOKOS	16
Nedideli išmokų dydžiai	16
Darbo stažo kaupimas	17
ĮSISKOLINIMAI	18
Skolos ir viltis išbristi	18
Neteisėti antstolių nuskaitymai	18
SOCIALINĖS PASLAUGOS	19
Socialinių paslaugų prieinamumas	19
Informacijos ir empatijos trūkumas atriboja nuo paslaugų senatvė	20
SENATVĖ	21
Vyresnius žmones skaudina jaunystės kultas	21
Kas turi rūpintis vienišais senoliais?	21
BŪSTO IŠŠŪKIAI	22
Milžiniškos socialinio būsto eilės	22
Socialinio būsto būklė	23
Baimė dėl būsto netekimo: daugiau uždirbti neapsimoka	24
Energetinis skurdas ir kompensacijų prieinamumas	25

SVEIKATOS PASLAUGŲ PRIEINAMUMAS	27
Sveikatos sistemoje vis dar egzistuoja korupcija	27
Mokamos paslaugos	27
Abejingumas ir nepriežiūra	29
Ilgos eilės gydymo įstaigose	29
Neatpažinta negalia	30
Priklausomybės: bausti ar gydyti?	30
ŠVIETIMO SISTEMA	31
Ugdymo įstaigose trūksta įgūdžių ir vertybių ugdymo	31
Nuotolinis mokymasis buvo sunki našta šeimoms	32
Atskirtis ir patyčios mokyklose	32
DALYVAVIMAS PRIIMANT SPRENDIMUS	33
Nusivilimas sprendimų priėmėjais	33
Pažeidimai per rinkimus	34
PIKTNAUDŽIAVIMAS IR MOKESČIŲ VENGIMAS	35
Nelegalus darbas	35
Piktnaudžiavimas valstybės parama	35
INFORMACIJOS, BIUROKRATIJOS IR SKAITMENIZACIJOS IŠŠŪKIAI	36
Informacijos trūkumas apie socialinę pagalbą	36
Skaitmeninių įgūdžių stoka	36
VISUOMENĖ	38
Susvetimėjimas	38
Medijose pateikiama informacija didina nerimą ir susiskaldymą	38
Geranoriškumo trūkumas	39
SKURDAS: KAS LIEKA PARAŠTĖSE?	40
Skurdas pažeidžia žmonių orumą	40
Psichologiniai sunkumai	41
SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ BALSAS	42
Nepagarba ir nuvertinimas	42
Ribos ir perdegimas	43
KOKIE IŠEINAME IŠ SUSITIKIMŲ?	44
Padėka	44

ĮVADAS

Skurdas, socialinė atskirtis ir pajamų nelygė – iki šiol vieni didžiausių Lietuvos iššūkių. Lietuvos skurdo rodikliai jau daug metų išlieka vieni didžiausių Europos Sąjungoje. Skurdą patiriantys žmonės yra stigmatizuojami, kaltinami dėl savo padėties. Tad pastangos, siekiant ambicingų pokyčių šioje srityje, nesulaukia didelio palaikymo. Be to, net ir iš pirmo žvilgsnio svarbūs ir teisingi politiniai sprendimai, kartais turi spragų ar įgyvendinimo iššūkių, kurie išryškėja tik užmezgus dialogą su tomis grupėmis, su kuriomis šie sprendimai yra susiję tiesiogiai.

Skurdą patiriantys žmonės neturi pajėgumų atstovauti savo interesus ir prisidėti prie reikalingų pokyčių. Tyrimai atskleidžia, kad lyginant su kitais piliečiais, nepasiturintiems žmonėms yra sunkiau organizuotis, jungtis ir atstovauti savo interesus. Dažnai tam trukdo itin sunkios gyvenimo sąlygos ir problemos, kurios apriboja žmonių įsitraukimą į veiklą, reikalaujančią laiko ir energijos. Dialogą su institucijomis taip pat apsunkina ir nepasiturinčių asmenų įgūdžių, komunikacijos gebėjimų stoka. Dėl nepritekliaus pakirsto žmogiško orumo, jie jaučiasi bejėgiai ir neįsitraukia į sprendimų priėmimo procesus, kurie skatintų pokyčius.

Tarptautiniai tyrimai¹ atskleidžia, kad socialinės politikos sprendimai iš dalies yra neveiksmingi ir todėl, kad priimant sprendimus nėra įtraukiama ir pati tikslinė grupė. Užsienio patirtis rodo, jog skurstančių asmenų įtraukimo problema gali būti sprendžiama, ir tai daroma įvairiais metodais. Vienas iš efektyvių būdų skatinant asmenų įtraukimą – skurdą patiriančių asmenų tiesioginiai susitikimai su sprendimų priėmėjais.

Šiuo tikslu nuo 2018 m. rengiame nacionalinius skurdo patirtį turinčių asmenų susitikimus, o 2021 m. juos surengėme ir visose Lietuvos apskrityse. Susitikimuose naudojome Forumo teatro metodą, kurio dėka, remiantis žmonių patirtimi, ne vienoje šalyje buvo priimti įstatymų pakeitimai. Šios forumo teatro sesijos leido apjungti skurdą patiriančius žmones, ministerijas ir savivaldybes, daug dėmesio skiriant žmonių įgalinimui ir atviram dialogui – problemų ir jų sprendimo kelių ieškojimui bei įgyvendinimui.

Šiame leidinyje apibendrinsime susitikimų metu išsakytas pagrindines mintis.

Nuo pradžių

Prieš 4 m. žengėme pirmąjį žingsnį – organizavome skurdo patirtį turinčių žmonių susitikimą. Buvo taip nedrąsu, kad pirmiausia ryžomės organizuoti susitikimą tik su skurdą patiriančiais žmonėmis, o jau vėliau kvietėme į šiuos susitikimus ir sprendimų priėmėjus. Per ketverius metus užaugome ir 2021-aisiais jau surengėme ne tik vieną nacionalinį susitikimą, bet ir 10 regioninių: Šiauliuose, Kupiškyje, Vilkaviškyje, Vilniuje, Alytuje, Antalieptėje, Kaune, Klaipėdoje, Vilkaviškyje ir Šilalėje. Susitikimuose dalyvavo per 100 su iššūkiiais susiduriančių žmonių ir apie 30 sprendimų priėmėjų: Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei savivaldybių atstovai.

Susitikimų pradžioje žmonės jautėsi susikaustę ir nedrąsūs, dauguma jų neturėjo didesnių lūkesčių. Kiti dalyviai tiesiog norėjo pabendrauti, išklausti vieni kitus, pasidalinti patyrimais ir naudingais patarimais: „Noriu būti naudinga. Tikiuosi, kad būsiu išgirsta“, – sakė viena iš dalyvių.

Įdomu tai, kad paprašius įvertinti savo būseną renginio pradžioje, įvertinimo balas svyravo nuo 4 iki 9, o emocijos buvo labai įvairios. Renginių pabaigoje stebėjome didelius pokyčius – žmonės jautėsi atsipalaidavę, išklausti, svarbūs. Pasidalinsime ir tuo, bet pirmiausia kviečiame išgirsti skurdą patiriančių žmonių balsą.

ĮSIDARBINIMO BARJERAI

Diskriminacija dėl amžiaus

Skurdą patiriančių žmonių susitikimuose ryškėjo svarbi problema – visuomenės ir darbdavių požiūris į vyresnius asmenis. Vyresni žmonės jautėsi nuvertinti ir nereikalingi darbo rinkoje, nes darbdaviai prioritetą teikia jaunesniems darbuotojams. Egzistuojant tokiam diskriminaciniam požiūriui, priešinos kartos, neišnaudojama vyresnių žmonių sukaupta darbo patirtis ir žinios.

„Vyresniame amžiuje įsidarbinti irgi sunku. Pasakai kiek metų, kai skambini, iškart sako: „Viso gero“. O kai ateini gyvai, tai žiūri kaip į eksponatą. Man 56 metai, biržoj pirmą kartą stoviu ir man gėda. Aš jau geriau puodus tampysiu, bet kad viskas užsidarė dabar. Nėra to darbo.“

„Ėjau darbintis valytoja, o darbdaviai pažiūrėjo į mano amžių ir išvaizdą, dar paklausė kiek vaikų, anūkų ir sako: „Paskambinsim“. Net valytoja nebegali dirbti. 50 plius neįmanoma įsidarbinti.“

„Kai virš 50 metų – sunku susirasti darbą.“

„Darbą neįgaliame susirasti nelengva. Kol jauna buvau, dar galėjau dirbti, dabar jau negaliu.“

„Netekau darbo pandemijos laikotarpiu. Man beveik 60 metų ir turiu bėdų su sveikata, tokių žmonių dabar nereikia, ypatingai dabar, kai darbas nuotolinis. Jautiesi nereikalingas.“

„Priklauso nuo požiūrio. Darbdaviai turi neigiamą požiūrį, jeigu žmogus jau 50 metų peržengęs.“

„Man 62 metai, einu darbintis, o man sako: „Per senas“. Ir diskriminuoja taip dėl amžiaus.“

„Mokytojus atleidžia iš mokyklos [60 m.], nors jie geri mokytojai.“

„Amžiaus diskriminacija darbo rinkoje yra. Dėl amžiaus sunku darbą turėti, išlaikyti.“

„Mokinuosi socialinio darbuotojo padėjėja, buvau virėja, bet sveikata nebeleidžia. Buvau darbo biržoj, bedarbė. Kur bepaskambintum, pasakai, kiek metų, tai niekas nebebendruoja.“

„Pas mus iš tarybinio mąstymo žmonės vis dar neišsikapstė. Todėl nereikia kaltinti Lietuvos. Pas mus daug kur nueita į priekį. Pagal psichologus senatvė nuo 70 metų. Tai gal visuomenė sendina pati save. Norėčiau, kad pasikeistų požiūris į žmogų, pradedant nuo sveikatos įstaigų ir t.t. Jei žmogus yra geras specialistas, tai ir senas jis bus toks pat geras, tai nepriklauso nuo amžiaus, o nuo žmogaus noro, tobulėjimo. Turi keistis požiūris į žmogų institucijose.“

„Mano mamai yra virš 50 metų ir ji jau nesijaučia reikalinga darbo rinkoje, nors gali dirbti, daug gali padaryti. Yra didelis žmonių supriešinimas, diskriminacija. O juk vyresni žmonės gali pamokyti jaunesnę kartą.“

„Pagyvenusiems dirbantiems žmonėms yra noro tobulėti, tačiau neužtenka pajamų įvairiems seminarams, kursams, darbdaviai į juos nebeinvestuoja.“

„Neturėtų žmonių skirstyti į grupes, pavyzdžiui, jaunas negali dirbti, nes neturi patirties, senas negali, nes senas.“

Diskriminacija dėl šeiminių padėties

Diskriminaciją patiria ne tik vyresni, bet ir jauni žmonės. Darbdaviai nepalankiai žiūri į moteris, turinčias vaikų ar dar tik planuojančias jų susilaukti. Todėl net darbo pokalbių metu joms užduodami diskriminuojantys ir neetiški klausimai.

„Kas yra tas svajonių darbuotojas?
Atrodo, kad vaikai yra nusikaltimas.“

„Darbą susirasti sunku ir daugiavaikėms mamoms, kai sužino būsimas darbdavys, kiek turi vaikų, nenori priimti į darbą.

Jaunų merginų prieš įsidarbinimą klausama, ar planuoja turėti vaikų, nes vaikai darbdaviams atrodo kaip trukdis.“

„Neturėtų žmonės būti skirstomi į grupes. Darbdaviai klausinėja: ar turi vaikų, ką darysi, kai vaikai susirgs arba ar nesiruoši turėti vaikų. Kai turi vaikų, privačiame sektoriuje labai sunku įsidarbinti. Moteriai sunku gauti aukštesnes pareigas.“

„Ieškau darbo, bet kai išgirsta, kad turiu 6 vaikus, tai esu tokia nereikalinga.“

„Jei 2 metus to darbo nedirbi, tu vėl turi eiti ir mokytis.“

„Kitaip jausčiausi, jei būtų darbo. Kai auginau vaikus negalėjau padėti, o dabar darbų nėra.“

„Yra toks darbdavys mūsų mieste, visas rajonas jį žino. Užimtumo tarnyba siunčia pas jį, nes jis turi daug darbo vietų. O jis visko išklausinėja: kiek vaikų, kiek vyrų ir pan. Labai priklauso nuo pačių darbdavių ir žmogiško faktoriaus.“

„Susiradus darbą pagal specialybę ir atėjus į pokalbį, pirmasis klausimas bus, ar nesiruoši turėti vaikų?“

„Noro turiu, bet niekas nepriima.“

Sveikatos problemos

Nedarbas yra kompleksinė problema. Šį vaizdą buvo galima itin nesunkiai susidaryti girdint įvairiausias istorijas skurdo patirtį turinčių asmenų susitikimuose. Negalią ar sveikatos problemų turintys žmonės teigė, jog susirasti darbą jiems sunku, nes ne visuomet yra pajėgūs atlikti reikiamas užduotis, o darbdaviai nėra suinteresuoti individualiai pritaikyti darbo vietas. Tai ypač aktualu regionuose, kur darbo vietų pasiūla yra labai maža.

“

„Sveikatos problemos trukdo susirasti darbą, darbdaviai nenori įdarbinti žmogaus, turinčio sveikatos problemų ar neįgalumą.“

„Esu neįgalus, visiškai pasityčiojimas: nustatomos normos, kurių tu negali pasiekti, aš sutinku gauti mažiau atlyginimo. Aš 5 metus negaliu darbo susirasti.“

„Jeigu žmogus nori dirbti, jis ras darbą, tačiau ne tokį, kokio nori, nes yra neįgalus. Negalia viską apsunkina, noro neužtenka.“

„Bloga sveikata trukdo gyventi normalų gyvenimą. Negaliu susirasti darbo. Iki galo neina išsiaiškinti, kas man yra [skauda koją].“

„Reikėtų daugiau darbo vietų. Man daktarai neleidžia fizinių darbų [3 grupė] ir atrodo niekur negaliu dirbti. Provincijoje nėra pritaikytos darbo vietos. Nors yra Užimtumo programa [subsidijos darbdaviui dėl pritaikymo neįgaliesiems], bet tada turi būti labai specifinė darbo vieta.“

„Galėtų būti daugiau darbo vietų. Yra darbų, bet jie netinkami dėl sveikatos.“

”

Artimųjų priežiūra ir paslaugų stoka

Sunkumus grįžti į darbo rinką patiria ir slaugantys žmonės su negalia ar sergančius šeimos narius. Jiems tenka rinktis tarp darbo ir artimųjų slaugymo, nes dėl paslaugų stygiaus suderinti tai yra labai sunku.

“

„Aš negaliu dirbti, nes yra sunkiai serganti mama. Negaliu niekaip dirbti, o norėčiau.“

”

Psichikos sveikatos iššūkiai

Dalyviai įvardijo ir kitą svarbų įsidarbinimo barjerą – psichikos sveikatos iššūkius. Jeigu sunkiu jam gyvenimo etapu žmogus kreipėsi į valstybinių medicinos įstaigų psichologus ar psichiatrus arba gydėsi depresiją, tai gali turėti skaudžių pasekmių siekiant karjeros.

“

„Berniukas norėjo į armiją, jis gydėsi nuo depresijos anonimiškai, tai pateko į armiją, o jei būtų buvęs įrašas – nebūtų pakliuvęs.“

„Man reikia 5 metus nesigydyti ir tuomet įrašuose nesimatys, kad sirgau depresija.“

„Aš turiu labai didelę darbo stažo pertrauką dėl psichinės ligos. Aš galiu normaliai gyventi, bet į mano CV darbdaviai visiškai nereaguoja. O jeigu pakviečia į pokalbį, tai klausia: „O ką jūs darėt?“. Nepavyko nei kiemsargio darbo gauti, nei prekių priėmėjo sandėlyje. Nepriima. Nors specialistai sako, kad su psichoterapija ir vaistais galiu gyventi normalų gyvenimą.“

”

Darbdavių piktnaudžiavimas

Žmonės pasakojo, kad darbdaviai piktnaudžiauja skirdami darbus ne pagal pareigybes, tačiau atlyginimą mokėdami pagal sutartyje nurodytą darbo pobūdį. Tokiais atvejais žmogus dirba daugiau ir sunkiau, bet gauna mažiau arba dalis jo atlikto darbo lieka visai neapmokėtas. Žmonės taip pat skundžiasi, kad darbdaviai piktnaudžiauja savo galiomis laiku nesumokėdami darbuotojams atlyginimų.

“

„Mano žmonai taip buvo. Darbdavys nesumokėjo pinigų, nors ji atidirbo 3 mėn. Ji kreipėsi į darbo inspekciją, darbdavys atbėgo pas ją su pinigais. Žmonės bijo kreiptis į darbo inspekciją.“

„Pas mus darbdaviai piktnaudžiauja.“

„Atėjau darbintis sargu, bet sutartyje jie parašė „darbininkas“, o ne „sargas“, kurio darbą ir siūlė. Negana to, atidirbu ir kaip sargas, ir kaip darbininkas, ir dar kaip pečkuryš žiemomis. Vasaromis tenka kapoti malkas.“

”

Iššūkliai pandemijos metu

Dauguma žmonių pažymėjo, kad pandemija sukėlė papildomų iššūkių, tiek ieškant naujo darbo, tiek išsilaikant darbo rinkoje. Karantino metu kai kurie iš darbdavių patyrė spaudimą dėl išėjimo.

“

„Kai pandemija prasidėjo, gavau kelis mėnesius prastovos išmokas ir mane atleido iš darbo. Išeidama gavau išeitinę. O kurie pasiliko dar mėnesį, turėjo išeiti savo noru, buvo terorizuojami. Padarė taip, kad žmonės išėjo patys. Ėjom visi į Užimtumo tarnybą, po trijų mėnesių išmokų suma mažėjo. Buvo pakankama, kad išgyventume, mums su vyru užteko.“

„Tam pačiame darbe dirbau 10 metų, per Covid netekau darbo. Gavau išmoką. Esu našlys su dviem vaikais [5,5 ir 12 m]. Užimtumo tarnyba man siūlo kažką, bet aš su dviem vaikais, reikia derinti laiką, o darbdaviai nenori. Mano atlyginimas buvo 220 eurų už pusę etato. Išgyvename dabar tik iš vaiko pinigų, senelio pagalbos ir neįgalumo išmokos. Labai padeda socialinė darbuotoja, gydytojai ir kiti specialistai.“

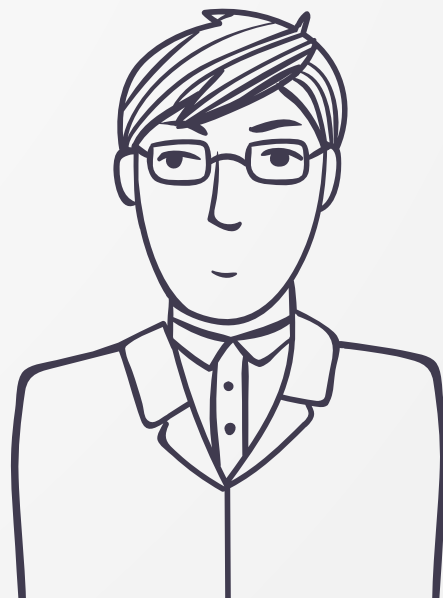
„Man neužteko [išmokos], ėjau dirbti bet kokį darbą. Sausio viduryje įsidarbinau, per kelias savaites. Pasiemiau telefoną ir skambinėjau į laisvas darbo vietas, kurių sąrašą radau Užimtumo taryboje.“

„[Per pandemiją] veja iš darbo tuos, kurie yra priešpensijinio amžiaus arba pensijinio. Man sako: „Mes tokių nelaikom, pasirašyk savo noru“. Aš pasirašiau, nes žinojau, kad spaudimas bus vis tiek – mobingas. Į Užimtumo tarnybą negaliu kreiptis. Nereikia pensininko, reikia tik darbingo amžiaus žmogaus.“

„Sunku įsidarbinti dėl pandemijos.“

„Aš manau, kad pandemija sudarė daugeliui žmonių iššūkių, daug kliūčių ir daug kas turėjo pakeisti savo gyvenimą.“

”

ĮSIDARBINIMO PASLAUGOS

Užimtumo tarnybos darbuotojų abejingumas

Nei vienas skurdo patirtį turinčių asmenų susitikimas nepraėjo be diskusijų apie Užimtumo tarnybą. Šiai įstaigai toks didelis dėmesys buvo skiriamas dėl jos teikiamų paslaugų kokybės, vykdomų programų bei darbuotojų kompetencijos. Kalbant apie pastarąją problemą, žmonės teigė, kad Užimtumo tarnybos darbuotojai stokoja empatijos, motyvacijos ir individualaus požiūrio.

“

„Užimtumo tarnyboje visiems pasako vienodą laiką ir visi sėdi tuo pačiu metu, laukia.“

„Panaikinčiau tą Užimtumo tarnybą, nes yra susireikšminimas, nekreipia dėmesio į žmogų.“

„Nuo 2018 metų, kai mano sveikatos būklė pablogėjo, ir tik girdžiu: „Ką su tavimi darysim?“. Darbo nesusirandu.“

„Turiu negalią. Ilgą laiką nieko nepasiūlė. O man sako: „Kodėl jūs čia einate?“. Kaip man į vaiką investuoti, į jo mokslus? Vien iš rankdarbių neuždribsiu.“

„Pagal sveikatos duomenis, nuo 2018 metų nebegaliu dirbti. Norėčiau iš šios situacijos išeiti. Užimtumo tarnybai duodi savo numerį, vis žada paskambinti, bet taip skambučių ir nesulaukiu.“

„Užimtumo tarnyba neinformuoja apie pasibaigusias arba priklausančias išmokas. Viskas priklauso nuo tarnybos darbuotojo geranoriškumo.“

”

Siūdomi darbai ir užsiėmimai neatitinka žmonių gebėjimų

Užimtumo tarnyboje žmonėms dažnai siūdomi darbai, kurie nėra pritaikyti konkrečiam žmogui: geografiškai nutolę nuo namų arba fiziškai per sunkūs. Darbo ieškantiems žmonėms siūdoma individuali veikla ne visada tinka dėl sudėtingos apskaitos ir mažų pajamų.

“

„Vakar Užimtumo tarnyba pasiūlė būti mėsos išpjauustytoja, bet aš atsisakiau, nes sunku fiziškai, mano vyras tokį darbą dirbo tik savaitę, o ir toli būtų nuvažiuoti.“

„Kaip su individualios veiklos buhalterija, jei metų pabaigoje sunku tai deklaruoti? Žinau moterį, kuri užsiima individualia veikla ir turi neįgalumą, tai nemiega naktimis, kai reikia suvesti buhalteriją.“

„Mes gyvename atitolę nuo miesto ir tų paslaugų tikrai pritrūksta. Pavyzdžiui, transporto. Labai sunku į darbą nuvažiuoti. Autobusai kursavo ribotai, o per karantiną net visai nebuvo. Išsilaikyti teises ir nusipirkti automobilį praktiškai neįmanoma. Labai brangu. Gyvename 30 kilometrų nuo miesto. Užimtumo tarnyba siūlo darbą, bet net į pokalbį nėra kaip nuvažiuoti, tai išmeta iš Užimtumo tarnybos.“

„Darbą pasiūlo [Užimtumo tarnyba], bet pasako: „Turite turėti savo transportą, nes važiuoti toli“. Tokiu atveju man reikia keisti gyvenamąją vietą dėl darbo.“

„40 metų dirbau fizinį darbą.

Užimtumo tarnyba man vis dar siūlo fizinį darbą. Galbūt dar galėčiau tokius darbus kažkiek dirbti, bet man sunku dėl sveikatos. Esu neįgalus.“

„Užimtumo tarnyboje visi siūdomi darbai yra fiziniai, o žmonės dažnai jau nebeturi jėgų tokius darbus atlikti.“

„Kai neturi išsilavinimo, nueini į Užimtumo tarnybą, ten yra siūdomi pamaininiai darbai. O jeigu vieniša mama – tai kaip ji spės pasirūpinti vaikais? Ji turi arba neiti dirbti, arba samdyti žmogų, kuris galėtų būti su vaiku už jos gaunamą minimalų atlyginimą. Ir tada išmeta iš Užimtumo tarnybos ir pašalpos prarandamos. Tikrai yra mamų, kurios nuo 8 iki 17 val. dirbtų su mielu noru, bet siūdomas darbas yra 14 valandų (su nuvažiavimu) arba pamaininis ir nėra jokių galimybių. Ir tada sako, kad mamytės nenori dirbti...“

„Užimtumo tarnyba duoda tik pavyzdį ir nepamoko, kaip parašyti CV. Siūlo darbus toli nuo namų, nėra galimybės nuvažiuoti.“

”

Po kursų: nepaklausi profesija ir skolos

Kalbant apie Užimtumo tarnyboje rengiamus kursus ir programas, žmonės pažymėjo pasigendantys individualizuoto požiūrio. Kursai jiems būna pasiūlomi neatsižvelgiant į turimą profesinę patirtį, poreikius ar net darbo pasiūlą tame regione. Vienai susitikimo dalyvių buvo pasiūlyti kambarinės kursai, nors jos gyvenamojoje vietoje nėra nė vieno viešbučio. Baigus kursus ir nepavykus rasti darbą – žmogus jau turi skolą. Pasirodo, skolą galima turėti ir nepabaigus kursų Užimtumo tarnyboje, net jei tam yra svarbi priežastis.

“

„Užimtumo tarnyba siunčia į tas vietas, kurios žmogui netinka. O jei žmogus neįsidarbina, reikia pinigų gražinti. Man taip ir nutiko. Baigiau kursus [kambarinės], nes Užimtumo tarnyba sako, kad turiu mokytis, kitaip išmes iš sąrašų, nieko daugiau nepaaiškina. 6 mėnesius mokiausi, pabaigiau, bet nerandu tokio darbo, o daugiau nieko man nepasiūlo. Dabar turiu gražinti 1500 eurų skolą.“

„Buvau Užimtumo tarnyboje. Mane išsiuntė į kursus. Lankiau juos, kol slaugiau mamą. Kai mamai pasidarė blogiau ir norėjau nutraukti kursus – man liepė už juos susimokėti. Darbuotoja pasakė: „Aš negausiu taškų, kad nepabaigai“. Dar sako: „Tu juk neturi darbo, tai ką tu veiki?“. Daugiau neisiu į Užimtumo tarnybos mokymus.“

„Užimtumo tarnyba vis siūlo kompiuterinius mokymus, kurių žmonėms visai nereikia, nes jie neturi kompiuterio. Nėra individualizuoto požiūrio.“

„Užimtumo tarnyboje sakiau, kad noriu į kompiuterinio raštingumo kursus. O man sako: „Tai gal kažkas šiaip pamokins?“. Visi sako, kad čia labai paprasta, bet niekas nuo pradžiamokslio nenori mokytis.“

„Užimtumo tarnyba darbo nepasiūlo. Socialinė rehabilitacija – nesuprantu, ką ten veikiu. Reikia lavinti įgūdžius, kurių reikia darbdaviams. O dabar siūlo tokias veiklas, kad žmogų tiesiog užimti: dainavimą, piešimą.“

”

REGIONŲ IŠŠŪKIAI

Kaime vis mažėja paslaugų, didėja atskirtis

Susitikimų metu žmonės teigė, kad džiaugiasi gyvendami kaime dėl to, kad gali patys užsiauginti daržovių, tokiu būdu sumažindami išlaidas maistui iš savo nedidelių pajamų. Kiti dalyviai teigiamai vertino kaimo seniūnijas. Anot jų, persikėlus iš didesnių miestelių ar didmiesčių, čia susitvarkyti reikalus kur kas greičiau ir patogiau. Nepaisant to, susirinkusieji išreiškė didelį susirūpinimą dėl to, kad viskas pamažu regionuose tolsta, paslaugų mažėja. To pasekmė – darbo vietų trūkumas, sumažėjusios galimybės, nykstančios bendruomenės.

“

„Provincijoje mokyklas uždarė, nes per mažai mokinių. Pašto, banko skyrius, medicininius punktus taip pat uždarė. Ne miesto zonoje „Barbora“ maisto taip pat neatveš. Viskas tolsta.“

„Graži aplinka, bet gyventojų mažėja, mokyklos uždaromos, paštai, parduotuvės uždaro, mažėja paslaugų, ligoninės toli. Mes atsiduriame atskirtyje.“

„Pabaigus mokslus ir grįžus į savo regioną, galimybės susirasti darbą - minimalios. Turėtų būti verslo plėtra, paskatos regionuose. Reikia daugiau informacijos, kad žmonės žinotų, kokias galimybes jie turėtų grįžę.“

”

Susisiekimo stoka: nei į darbą, nei į gydymo įstaigą

Dalyviai akcentavo ir kitą opią problemą – susisiekimą. Žmonėms, gyvenantiems regionuose, sunku nuvykti į darbą ar gydymo įstaigą, nes nėra išvystyta viešojo transporto

infrastruktūra. Karantino metu ši problema tik padidėjo – autobusai važiuoja dar rečiau arba visai nebevažiuoja. Tai labai paveikė kaimo vietovėse gyvenančių žmonių gyvenimus. Jie pabrėžė šių paslaugų reikalingumą ir didėjančią atskirtį.

“

„Nėra jokie autobuso. Nėra kuo nuvažiuoti į darbą.“

„Sudėtinga, kai reikia vaiką vežti į ligoninę – susisiekimo problemos.“

„Taksi paslaugų nėra, pagelbėja tik socialinių paslaugų centras ir Neįgaliųjų draugija, kurie skiria šią paslaugą, tik reikia iš anksto susiplanuoti ir užsisakyti.“

„Karantino metu sumažėjo autobusų.“

„Yra tokių kaimelių, kuriuose visai nevažiuoja visuomeninis transportas.“

„Aš gyvenu prie pagrindinio kelio. Karantino metu susisiekimo autobusais visai nebuvo, galėjau tik vieną kartą per savaitę kur nors nuvažiuoti.“

„Trūksta autobusų, nes savivaldybės mažina reisus. Kurie neturi savo automobilio – lieka nuošaly.“

„Ne visi turi galimybę išsikviesti transportą. Pavyzdžiui, iš pašalpos neišgali [pavėžėjimo paslaugų], nelieta tada pinigų maistui. Kaimuose kai kur nėra net telefono ryšio arba žmonės neturi už ką susimokėti telefono sąskaitos. Arba kaimo glūdumoje būna duobėti keliai, tad joks transportas ten nenori važiuoti.“

„Pavėžėjimo paslaugos viena iš priežasčių, kodėl žmonės neranda darbo. Pasiiekti transportą sunku.“

„Labai liūdna, kad daug žmonių neturi darbo. Kaimo vietovėse gyvenantys neturi galimybių nuvykti į darbą, net jei jį ir surado. Sunku.“

”

SOCIALINĖS IŠMOKOS

Nedideli išmokų dydžiai

Skurdą patiriantys žmonės pabrėžė, kad išmokų dydžiai labai maži ir jų neužtenka išgyvenimui, ypač kai reikia padengti gydymo ar nuomos išlaidas. Susitikimuose taip pat buvo išsakytos mintys apie įvairias sistemines spragas. Pavyzdžiui, žmonės, kurie pasirinko darbo paieškos išmoką, nebegalėjo pretenduoti į kitas paramos formas.

„Jei gauni 211 eurus darbo paieškos išmoką, nebegauni piniginių paramos įsidarbinus, net jei prieš tai gavai pašalpą 179 eurus. Taip esą sutaupomas savivaldybės biudžetas. O gaunant 179 eurų pašalpą, reikia atidirbti visuomenei naudingus darbus. Tai sistemos spraga.“

„Kai žmogus kreipiasi dėl pašalpos, yra skaičiuojamos jo pajamos ir jeigu jos viršija nustatytą ribą nors 1 euru, pašalpos negauni. Taip pat išmokos gali negauti, jeigu turi nekilnojamą turtą ar žemės, tuomet negauni pašalpos, nes turi sugeneruoti pajamas iš turimos nuosavybės.“

„Kai susergi – darbe tampa nebereikalingas. Turiu gyventi iš 168 eurų – kaip man išgyventi? Dukra sumoka už butą, aš 50 eurų kas mėnesį moku už vaistus. 20 metų esu našlė, bet negaunu našlystės pensijos, nes esu nepensijinio amžiaus. Aš visur skambinau, kreipiausi, bet niekas negali padėti, atsidūriau aklavietėje, negaliu rasti pagalbos.“

„Mano negali mama, kai buvo gyva, gaudavo socialinę pašalpą, ateidavo slaugutės, kurios nueidavo į parduotuvę, išplaudavo grindis. Bet visa tai kainuoja. Sumos, sumos, sumos. Mama gaudavo neįgalumo išmoką. Tai net neužtektų, kad pasinaudotų teikiamomis socialinėmis paslaugomis. Mama naudojosi savivaldybės pavėžėjimo paslaugomis. Bet ten eilės, turi prieš mėnesį išsikviesti. Gal nuveš, gal nenuveš, o moki kaip už taksį. Būdavo, kad net vežimėlis netelpa. Aišku, pasimokai po to žinai, kad pas žmones su negalia – autobusiukas atvažiuoja. Jeigu naudotis visomis paslaugomis, tai jos kainuoja brangiau nei gaunama išmoka.“

„Gaunamos pajamos neatitinka kainų, labai sunku išgyventi.“

„159 išmokos eurus gaunu, vaistai mažai kompensuojami.“

Darbo stažo kaupimas

Senjorai išreiškė susirūpinimą mažomis pensijomis ir darbo stažo skaičiavimu. Skurdą patiriantys žmonės kėlė problemą dėl atidirbimo už socialinę piniginę paramą. Nors žmonės atlieka įvairius viešuosius darbus savivaldybėse, jiems į darbo stažą tai neįskaičiuojama.

“

„Iš tiesų aš turiu virš dvidešimt metų darbo stažą, bet pamečiau sovietinių metų darbo knygelę ir nebegaliu įrodyti stažo, įgyto dviejose darbovietėse.“

„40 metų dirbau valytoja, darbo stažą turiu, mokesčius mokėjau, bet mano pensija maža, nes alga mano buvo maža.“

„Mano draugė dirbo daržininkystėje pagal ūkininkų talonus ir nesukaupe stažo pensijai. Ji net nežinojo. O būna, kad kito pasirinkimo žmonės ir neturi.“

„Tenka dirbti viešuosius darbus: žolę pjauti, esu plyteles klojęs prie mokyklos. Kokius darbus paskiria, tokius dirbi. Pirmiausia turi atidirbti, tik paskui gauni pašalpą. Tai yra didžiausia nesąmonė. Jeigu tu gauni pašalpą, tai gauni pašalpą, o jei gauni už darbą, tai gauni už darbą. Bent skaičiuotųsi stažas, o dabar niekas nesiskaičiuoja.“

”

ĮSISKOLINIMAI

Skolos ir viltis išbristi

Įsiskolinimai vis dar labai dažna problema skurdą patiriančių žmonių tarpe. Regioniniuose susitikimuose išgirdome sėkmės istorijų apie išmokėtas skolas, tačiau žmonės pripažino, kad turint dideles skolas, mažėja motyvacija stengtis ar legaliai dirbti.

“

„Jeigu skola labai didelė, tada dingsta viltis ją padengti. Žinai, kad ją reikės atidavinėti visą gyvenimą.“

„Turiu daug skolų ir neturiu vilties jas išsimokėti, todėl net nemoku.“

„Bauda 10 eurų, o pas antstolius ji virsta šimtais. Tai labai didelė problema. Taip galima likti ir be būsto.“

„Turėjau daug skolų. Iš vaiko pinigų mokėjau po 50 eurų ir išsimokėjau.“

”

Neteisėti antstolių nuskaitymai

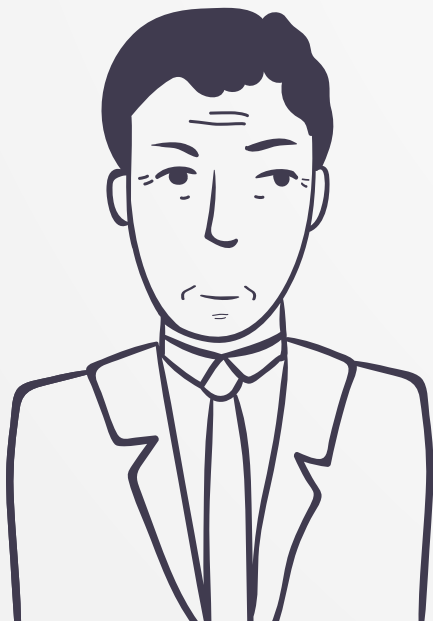
Susitikimuose dalyvavę žmonės akcentavo, kad antstoliai, nuskaičiuodami skolas, nemato lėšų kilmės, todėl neretai nuskaito jas nuo socialinių išmokų ar vaiko pinigų, nors to daryti neturi teisės. Kad taip atsitiktų, žmonės turi pateikti antstoliams pažymą apie lėšų kilmę. Šio veiksmo administravimo našta tenka savivaldybėms, kurių darbuotojai teigia, jog turi ne tik parengti šias pažymas, bet kartais ir padėti žmonėms jas išsiųsti.

“

„Neturi darbo, gyvena iš socialinės pašalpos, gavo išmoką ir iš Užimtumo tarnybos dėl Covid situacijos. Kadangi turi skolų ne pas vieną antstolį, tai jie pinigus nuskaičiavo nuo žmogaus banko sąskaitos. Antstoliai nemato, iš kur tie pinigai sąskaitoje ir juos nuskaičiuoja, nors pagal įstatymą tokių pinigų nuskaičiuoti negalima.“

„Gaunu tik 179 eurus. Bet per karantiną gavau tik vieną kartą 200 eurų iš Užimtumo tarnybos. Juos nuskaičiavo antstoliai. Vienas [antstolis] grąžino, o kiti negrąžino.“

”

SOCIALINĖS PASLAUGOS

Socialinių paslaugų prieinamumas

Žmonės aktualizavo paslaugų trūkumą, ypač regionuose. Pažymėjo, jog trūksta darželių ir kompleksišku paslaugų šeimoms, pavyzdžiui, pavėžėjimo ikimokyklinio amžiaus vaikams. Paslaugų trūkumą jaučia ir žmonės su negalia bei kiti įvairius sunkumus patiriantys žmonės. Svarbu pabrėžti, kad paslaugų trūkumas kreipia žmones neprofesionalios pagalbos link.

„Mūsų miestelyje nėra nei mokyklų nei darželių. Mama dirba, o tėtis prižiūri vaikus, jis negali dirbti, nes nėra kam palikti vaiku.“

„Laiko stoka dėl visko. Vos spėju laike. Maži vaikai: 5 ir 6 metų. Noriu save realizuoti, kažką daryti, bet neturiu tam laiko. Dėl darbo irgi problema: negaliu dirbti naktimis, o dažniausiai siūlomi pamaininiai darbai. Man vienai per didelis krūvis rūpintis tėvu, vaikais ir namais.“

„Mūsų šeimai būtų aktualu tėvystės įgūdžių grupės. Nežinojau, kad tokių yra, bet mielai sudalyvaučiau.“

„Man labai padėjo pagalba profesinio orientavimo jaunuoliams, ilgalaikiams bedarbiams. Turiu keturis vaikus, tai mano patirtis labai nedidelė, turiu pinigų pragyventi, bet neturiu pinigų papildomiems mokymams. Vaikai nuo 3 iki 9 metų.“

„Patyriau didžiulį išgyvenimą per pusmetį. Numirė slaugoma močiutė, vyras išėjo pas kitą moterį, numirė mama. Buvau pilna baimės, nepasitikėjimo, prasidėjo vyro smurtas. Įtampoje gyvenome. Sūnui 25 metai, o dukrai – 13 metų. Pardavinėjome iš namų daiktus, kad išgyventume. Tokioje būklėje aš net nebūčiau galėjusi dirbti. O kitų išmokų negavau, nes turėjau žemės. Gavau tik malkoms 200 eurus. Mergaitės sveikata sutriko. Mūsų gydytojai sakė tik stebėti, o man norėjosi alternatyvaus būdo.“

„Ieškojau pagalbos ir sužinojau iš žurnalo „Raktas“, kad atvyksta iš užsienio alternatyvios medicinos specialistė. Pažadėjo, kad dings dukrai auglys galvoje. Gydimas apie 900 eurų už dieną. O reikėjo gydymo dviem savaitėm. Sutikau vykti į Vokietiją.“

„Ir sūnus pritarė. Iš pradžių paskolino artimieji. Tada užstačiau mamos butą. Dviejų savaitėm neužteko. Aš įkliuvau į tokias pinkles... Oro uoste mus pasitiko ir nusivežė į savo namus, o aš galvojau, kad bus holistinis centras. Buvo psichologinis smurtas, rėkimas. Mano išvis sutriko savi-jauta. Aš tik sėdėjau ir verkiau. O ji vertė prievarta sportuoti [dukrai]: pusvalandį šokinėti ant batuto. Atnešė man pasirašyti vekselį 17 000 eurų mano gydymui, o už dukros – 25 000 eurus. Grįžus reikėjo ir butą parduoti. Pervedžiau 6000 eurų. Paskui supratau, kad buvau apgauta.“

„Bijojau net papasakoti kam, ieškoti pagalbos. Grįžus padarėm tyrimą – nepagerėjo niekas. Daugiau nepervedžiau. Bet gavau iš teismo [Vokietijoje] ieškinį sumokėti skolą 17 000 eurų ir procentus.“

„Tie 6 tūkstančiai nebuvo įskaičiuoti. Mūsų mieste radau advokatę, kuri dirba su tuo, bet jei teismas bus Vokietijoje, ji manęs negalės atstovauti. Siūlo ieškotis Vokietijoje gyvenančio advokato. O policija netyrė šio tyrimo atvejo. Mano advokatė sakė, kad sąskaitos išrašytos tvarkingai, ji yra PVM mokėtoja, turi holistinį centrą. Labai gudri.“

Informacijos ir empatijos trūkumas atriboja nuo paslaugų

Skurdą patiriantys žmonės pažymėjo, kad valstybinėse institucijose susiduria su darbuotojų empatijos trūkumu, neįsigiliniu į situacijas, abejingumu ar net diskriminacija. Viskas labai biurokратиška ir „pagal įstatymą“. Žmonės dalijosi patirtimi, kaip būna nukreipinėjami vis pas kitą darbuotoją, būna palikti nežinioje, o norėdami sulaukti pagalbos, turi ne tik atkakliai „minti“ valdininkų sleksčius, bet ir iš anksto žinoti, kas jiems priklauso. Deja, būna žmonių, kurie patyrę institucijose nepagarbų elgesį, daugiau pagalbos nebesikreipia.

“

„Tu kartais ateini ir išeini net nepaklauses, ko norėjai... Sako: „Atėjo čia be kvalifikacijos, be nieko“. Žinokit, taip užspaudžia širdį... O aš atėjau dėl maisto paprašyti.“

„Norisi, kad būtų greitesnis procesas, o ne: „Eikit ten, eikit ten“. Jautiesi nereikalingas.“

„Skambinau į savivaldybę pranešdamas, kad man reikia paslaugos. Nukreipė į Socialinių paslaugų centrą, o ten man pasakė, kad turiu gauti specialiųjų poreikių pažymą iš gydytojos. Ši man pasakė, kad ji nepriklauso. Man reikėjo tik mažos vienkartinės paslaugos: išvalyti langus, nes buvau po galvos traumos operacijos. Mano namas priešais savivaldybę. Jeigu ir buvai komoje, vis tiek į tave nežiūrės rimtai, nes neturi specialiųjų poreikių.“

„Įstaigose elgiamasi grubiai. Klausi kur kreiptis, o tau sako: „Nežinau“.“

„Ne visada galima gauti pagalbą iš savivaldybės. Būna, kad žmogus kreipiasi, o jam atsuka nugarą, nesigilina, sako, kad nepriklauso, tiesiog suburba ir nieko nepataria, kur toliau kreiptis.“

„Geranoriškai retai kada pavyksta ką susitvarkyti. Turi eiti ir žinoti, kad tau kažkas priklauso. Čia yra lėšų taupymas.“

„Sako: „Laukime geresnių laikų, toks įstatymas“.“

„Mano širdis verkia, kai girdžiu jūsų istorijas. Jūs esat mamos, močiutės. Jei aš būčiau mama, eičiau per visas instancijas. Sunku net kalbėti. Reikia visur praeiti kryžiaus kelius.“

”

SENATVĖ

Vyresnius žmones skaudina jaunystės kultas

Į skurdo patirtį turinčių žmonių susitikimus daugiausiai ateidavo vidutinio ir vyresnio amžiaus žmonės, kurie jautriai kalbėjo apie senatvės temą, pabrėždami, kad mūsų visuomenėje egzistuoja jaunystės kultas. Vyresnius žmones retai galima išvysti reklamose, kine, televizijoje, jie rodomi dažniausiai tik vaistų reklamose. Atrodo, kad bodimasi viskuo, kas susiję su senėjimu ir tai skatina jaunuolių nepakantumą ir nepagarbą vyresniems žmonėms bei kartų supriešinimą.

“

„Atsirado jaunystės kultas, nepakantumas tarp kartų. Visuomenė yra serganti, kol visur vyraus jaunystės kultas. Kodėl senukas negali vesti laidos televizijoje?“

„Trūksta supratimo, kad visi sensta.“

„Seno žmogaus nurašymas ir į jo vietą jaunas. Kaip ir su medžiais. O reikia kitokių projektų. Norisi, kad jauni labiau atsisuktų į vyresnius, o senjorai priimtų jaunus.“

”

Kas turi rūpintis vienišais senoliais?

Susitikimų dalyviai dalijosi istorijomis apie vienišus senelius, ypač tuos, kurių artimieji yra emigravę į kitas šalis. Šiems senjorams trūksta ne tik bendravimo, bet ir elementariausios priežiūros. Viena savivaldybės atstovė pasidalino situacijomis, kuomet į savivaldybę kreipiamasi būtent dėl vaikų nesirūpinimo senais tėvais, tėvų priežiūros atsisakymo.

“

„Skauda, kad yra vienišų močiučių, kurių vaikai gyvena užsienyje. Net jei ir būtų bendruomenių ar centrų, abejoju, kad šios močiutės ten ateitų. Negerai, kad vaikai palieka tėvus vienus.“

„Vieniši seneliai. Nebūtinai jiems reikia materialinės pagalbos, kartais reikia paprasčiausiai bendravimo, pokalbių. Reikia daugiau dėmesio.“

”

BŪSTO IŠŠŪKIAI

Milžiniškos socialinio būsto eilės

Per visus skurdo patirtį turinčių asmenų susitikimus daugiausiai buvo kalbėta apie būsto problemas. Dalyviai akcentavo, kad socialinio būsto laukimo eilės yra per ilgos. Eilėje žmonėms tenka laukti net po 10 ir daugiau metų, o visą tą laiką turi rasti patys, kur prisiglausti. Todėl neretai apsistoja pas giminaičius ar pažįstamus. Dažniausiai mažose patalpose ir antisanitarinėmis sąlygomis, kad tik būtų stogas virš galvos. Viena daugiavaikė mama prisipažino, kad gavo socialinį būstą greičiau vien todėl, kad sutiko apmokėti skolas, kurias paliko ankstesni gyventojai.

“

„Nors sistema tam sukurta, bet žmonės negauna socialinio būsto.“

„Per devynnerius metus nė karto nepasiūlė socialinio būsto ir matau, kad nėra jokių šansų. Deklaruoju pajamas, skambinu, o man vis kartoja: „Skambink kitą mėnesį“. Užburtas ratas.“

„Neturiu savo būsto. Stoviu eilėje ir nežinau, kada jį gausiu. Turiu šeimą ir vaikų. Glaudžiuosi dabar pas kaimynus. Esu 50-tas eilėje.“

„5 metus laukiau ir gavau būstą. Kiekvieną kartą ėjau ir prašiau, vis primindavau apie save. Buvo tokių situacijų, kad negalėdavau gyvent ten, kur gyvenau, todėl ėjau ir prašiau.“

„Neužtikrina, išvis nėra. Nors teorinė galimybė yra.“

„10 metų laikiu eilėje. Dabar gyvenu būste be patogumų, pas giminaitę, antisanitarinėmis sąlygomis, labai sunku. Vaikų namuose augau, nėra ryšių, nieko. Savivaldybės darbuotojai sako: „Žiūrėsim, matysim“. Eilės labai ilgos, bet supraskit ir žmogų, kiek galima laukti? Gaunu 170 eurų. Kompensacija apmoka tik dalį.“

„Stoviu eilėje gauti socialinį būstą, neaišku kada gausiu, kadangi eilės didelės, o socialinių būstų trūksta. Šiuo metu gyvena sodyboje už jos priežiūrą.“

„Jei ištinka nelaimė dėl gaisro, tai pirmiausia pagalbą suteikia krizių centras, nes eilės socialiniam būstui yra labai didelės.“

„Gal kažkada gausiu socialinį būstą, stoviu eilėje.“

„Žmonės eilėse stovi 10 metų ar daugiau ir nežino, kada jį gaus. Turi būti nustatytos įstatyme eilės lubos, iki kada maksimaliai turi gauti būstą. Turi būti viskas reglamentuota griežčiau ir aiškiau.“

„Laukiau būsto eilėje 14 metų. O man pasiūlė būstą buvusiose kareivinėse, kuriuose viskas išgriauta, nėra langų ir durų.“

„Kur mums dėtis, kol gausime būstą? Galime pagyventi pas giminaičius maksimaliai 1 metus, bet ne 10 ar 15 metų.“

„Aš esu eilėje gauti socialinį būstą, kol jo laikiu, gyvenu savarankiško gyvenimo namuose.“

„Man siūlė būstus be vandens, be langų, be durų, šulinyje mačiau nuskendusius kačių, gyventi ten neįmanoma. O jei atsisakai tų prastų būstų 2 kartus – išbraukia iš eilės.“

”

“

„Gyvenu socialiniame būste jau 11 metų. Gavau jį per socialinę darbuotoją. Su vaikais buvau 90 eilėje, bet tik per socialinę darbuotoją gavau būstą su skolomis. Pasiūlė ir sutikau, apmokėjau 2000 eurų skolą už elektrą.“

„Nėra viduje ramybės, kad pagalbą gaūčiau. Nesijaučiu užtikrintai.“

„Nėra taip paprasta gauti socialinį būstą. Gerai, jei žmogus dar yra vienas. O jei su šeima?“

„Eilės būstui gauti išties ilgos, ką daryti, jei jo reikia čia ir dabar?“

”

Socialinio būsto būklė

Tačiau ir sulaukus socialinio būsto nebūtinai gyvenimo sąlygos pagerėja. Būsto skirstymas savivaldybėse yra savarankiška funkcija. Kiekviena savivaldybė sprendžia ar pirkti naujus būstus, ar renovuoti senus. Nors savivaldybių atstovai teigė, prižiūrintys socialinius būstus, jei reikia renovuoja, tačiau žmonės pasakojo kitaip. Dalyviai dalijosi istorijomis apie jiems siūlomus avarinės būklės pastatus be vandens, kanalizacijos, pamiškėse ir kitose atokiose vietose. Deja, tokių pasiūlymų žmonės gali atsakyti tik kelis kartus, antraip bus išbraukti iš eilės, nepaisant kiek ilgai joje stovėjo. Todėl net šeimos su mažais vaikais keliasi gyventi į tokios būklės būstus. Kai kuriems pavyksta šiek tiek susiremontuoti savomis lėšomis.

Kitas svarbus aspektas, kad kai žmonės gauna socialinį būstą, žmonės paliekami be paslaugų ir palydėjimo. Tačiau žmogus vis tiek susiduria su rizikomis, neįvertinama, kaip žmogui sekasi, ar žmogus gali būti savarankiškesnis gyvenime.

“

„Dėl būsto, kad atsižvelgtų, kad reikia berniukus ir mergaites atskirai... 5 metai atgal skyrė bendrabutį 14 kvadratų, buvo 4 vaikai, antisanitarinėm sąlygom, bet aš atsisakiau.“

„Nuo miestelio iki mano namų 22 kilometrai. Gyvenam su 3 vaikais socialiniame būste be patogumų, nei tualetu, nei vandens, nei vandentiekio. Pagal vaikų teises net negalėčiau ten gyventi. Kai atsikrausčiau iš savų lėšų jį tvarkiau. Vandeni imam iš šulinio, būna, kad jis išdžiūsta, tualetas lauke. Įlūžo šaldytuvai net į grindis. Samdausi mašiną, kad nuvežti į polikliniką, skiepų ir t.t. Ėjau pas merą, kad skirtų

arčiau miesto, bet kol kas negavau, laikiu nuo pernai kovo. Reikia vilkti kibirais vandenį į skalbimo mašiną. Neturiu skolų, gyvenau pradžioje bendrabutyje, bet gyvenom ten keturiose: 3 vaikai nepilnamečiai ir aš. Išsikėlėm čia tada, nes nebuvo už ką sumokėti komunalinius ir nuomą. Kitą sykį nėra su kuo važiuoti [į parduotuvę], tai eini 7 kilometrus su maišais ir vaikais.“

”

„Auginu neįgalų sūnų. Turiu viso 5 vaikus. Po kryžiaus kelių, rašiau net Seimo nariams, kad galiu likti su vaikais gatvėje, tik tada savivaldybė mums skyrė socialinį būstą 5 aukšte, be lifto. Man pasiūlė padėti kėdutę, kad vaikas pailsėtų, pavyzdžiui, 3 aukšte. O balkonas avarinės būklės, rėmas nesilaiko, aš pati jį tvirtinu. Prašiau savivaldybės jį įstiklinti, bet iki šiol jie tik išėmė rėmą ir daugiau nieko netvarko, pasakė, kad turiu pati mokėti.“

„Žmonėms su negalia būstą gauti sunku. Neįgaliam turi būstas būti pirmam aukšte su specialiais priedais. Tokių būstų nėra daug, bet žmonių tokių daug, ir jie visi turi laukti eilėje, kad gautų. Aplamai neįgaliesiems nėra. Aš bėgte bėgau, kad nusipirkčiau butą.“

„Mano dukra gavo socialinį būstą be langų. Viską atremontavo pati. Važiavo dirbti į užsienį, aš [močiutė] prižiūrėjau vaikus. Dabar ji net nusipirko kitą butą.“

Baimė dėl būsto netekimo: daugiau uždirbti neapsimoka

Susitikimo dalyviai masiškai reiškė susirūpinimą padidėjusiomis pajamomis kaip viena iš pagrindinių iškeldinimo iš socialinio būsto priežasčių, net jei suma nežymi. Pasigendama lankstesnio požiūrio iš savivaldybės ir, anot dalyvių, nėra neaišku, koku pagrindu priimami vieni ar kiti sprendimai Pavyzdžiui, nustatant terminuotas socialinio būsto sutartis.

„Gyvenu socialiniame būste ir bijau viršyti pajamas, kad neišmestų iš būsto. Savivaldybės taip daryti neturėtų.“

„Net gavus socialinį būstą, jį išlaikyti nėra paprasta ir lengva. Sudėtinga subalansuoti finansus, kad socialinės išmokos per daug nepadidintų pajamų ir būstas nebūtų atimtas.“

„Bijai, kad pajamos padidės ir neteksi socialinio būsto. Eini dirbti net už minimumą, kad neuždirbtum daugiau ir neprarastum būsto.“

„Būstas atiminėjimas, kai vaikui sukanka 18 metų. Jis pradeda dirbti, pajamos viršija nustatytas ribas. Tuomet varo žmogų lauk. Ką tada daryti?“

„Turiu pažįstamų, kurie gyvena socialiniame būste, ir nėra taip paprasta: ilgai lauki, kol gauni, nes eilės didžiulės, laisvų būstų nėra, o jei pajamos padidėja – nori iškeldinti arba kelia nuomą. Kiekvienais metais privalo teikti pažymą, kad pajamos nedidėja. Buvo situacija, kad gavo 30 eurų priedą už darbą šventinėmis dienomis ir juos jau ketino iškeldinti.“

„Stovint socialinio būsto gavimo eilėje, reikia nuolatos rodyti savo gaunamas pajamas ir, jeigu pajamos būna viršijusios normą bent vienu euru, socialinį būstą atima.“

“

„Aš esu daugiavaikė mama, turiu 3 vaikus. Dvi mergaitės jau užaugusios, pilnametės. 10 metų stovėjome eilėje gauti socialinį būstą. Buvo etapas, kai net neturėjau už ką vaiką išleisti į mokyklą. Socialinio būsto sutartyje buvo parašytas 3 metų terminas, bet man sakė, kad nekreipti į tai dėmesio, nes bus pratęsiama. Po to sužinojau, kad nebus pratęsiama. Mano vaikui stresas: „Kur eisime gyventi?“. Nors sutartyje parašyta, kad turi įspėti apie patikrą, tačiau vieną dieną atėjo 3 žmonių savivaldybės delegacija į namus, iš ryto. Sukėlė chaosą, mano vaikas išsigando, aš stovėjau ir drebėjau, man darė spaudimą, kad turiu išeiti, sakė: „Ką tu čia galvoji, tu ne amžinai čia“. Vienas fotografavo, kiti darė man spaudimą, vaikas viską matė. Man buvo stresas. Man dabar pratęsė metams, bet vėl gyvenu strese, nes nežinau, kur gyventi po to. Ir mano sesė stovėjo eilėje 10 metų, tuo pat metu gavome socialinius būstus. Ji gavo neterminuotą sutartį, o man 3 metų. Kodėl neinformuoja, kad pasikeitė įstatymas? Žmonėms labai didelis stresas. Man pratęsė metams, kad susirasčiau, kur įsikelti.“

„Vyras gauna 800 eurus, aš su vaiku – 400 eurų už neįgalumą. Neduoda mums subsidijų būstui, sako, kad vyras turi pinigų. O ir paskolos neduoda, nes vyras dirba, o aš ne.“

”

Energetinis skurdas ir kompensacijų prieinamumas

Susitikimuose ryškėjo itin didelė energetinio skurdo problema. Dalyviai dalijosi istorijomis apie patiriamus finansinius sunkumus šildymo sezonu. Tačiau nedideli kompensacijų dydžiai už šildymą negelbsti žmonių nuo patiriamų išlaidų, kurioms padengti tenka net imti paskolą.

Už suremontuotą būstą galima gauti kompensacijas iš savivaldybės, tačiau tuomet reikia pateikti nuotraukas, išlaidas pagrindžiančius dokumentus bei atlikti turto vertinimą, kuris sudaro papildomas išlaidas. Galima gauti ir kompensaciją už nuomą, tačiau mažai kas nori būstą nuomoti oficialiai. Be to kompensacijų skyrimas trunka ilgai, todėl žmonės praranda dalį paramos.

“

„Mano vyras 14 metų guli ant patalo. Yra neįgalus. Aš [žmona] esu globėja. Žmogus buvo darbštus, dirbo, bet nutrūko vienas slankstelis. Gyvename nuosavame name. Turime seną šulinį, kuris yra 70 metrų nuo namo. Neturime nei dušo, nei tualetu, nėra net kaip nuprausti. Visą kibirais reikia nešti. Savivaldybėje sako, kad po 10 metų galėsiu gauti pagalbą, nes vyras jau yra gavęs keltuvą. Visi jautrūs žmonės padeda, klebonas padeda nušienauti ir panašiai. O kai kreipiausi į seniūniją, jokios pagalbos negavau.“

„Esu nedirbantis, neįgalus nuo vaikystės, sunkiai verčiuos. Nežinau, kaip reiks išgyventi, nes pasiėmiau paskolą - 1000 eurų. Buvo labai šalta, malkoms reikėjo. Langas kiauras, užkaltas, todėl reikėjo jį keisti. Malkoms gauni 43 eurus paramos, bet reikia virš 1000 eurų. Tai dabar, atskaičius paskolą, turėsiu pajamų apie 130 eurų. Nežinau, kaip reiks išgyventi. O kur dar elektra, vanduo, telefonas. Lieka labai mažai maistui ir vaistams. Aš du kartus buvau savivaldybėj, daugiau nebeisiu. Nes ką galima už 43 eurus nusipirkti? Pas mane juk namas kiauras, senas. Džiaugiuosi, kad atėjau į šį renginį. Nes vienatvė baisus dalykas. Turiu lūkestį susirasti gyvenimo draugę.“

”

“

„Turiu pažįstamą 86 metų močiutę, kuri gyvena su daliniais patogumais. Turi tris didelius kambarius, bet jai per sudėtingos sąlygos gyventi vienai: seni langai, todėl žiemą šalta, pačiai reikia krosnį kūrenti. Kasmet mokesčiai didėja, nors vanduo tik šaltas. Į senelių namus vietos negauna, nes neturi specialiųjų poreikių.“

„Kyla klausimas, o kodėl negauna kompensacijos? Ar tai yra nežinojimas? Ar savivaldybė nepadedą. Savivalda turi padėti gauti papildomą paramą. Tik pašalpos tikrai nepakanka.“

„Gaunu iš valstybės pašalpą ir galėčiau vesti mokymus, kaip išgyventi, iš tokio kiekio pinigų. Pirmus metus taip gyvenu ir dar katę sugebu išlaikyti, namą išlaikau. Namą sunkiau išlaikyti negu butą, vaikai kartais padeda, gaunu kompensaciją, bet kompensaciją gaunu tik apie sausio mėnesį.“

„Mano, pensininkės, didžiausia problema, kaip apšiltinti butą [socialinį būstą], nes dabar pranašauja šaltas ir ilgas žiema. Kieme stato du namus, ir savivaldybė daro spaudimą, kad mane iškraustyti. Vakar ant durų radau grasinantį lapuką iš buto ūkio, kad išsikraustyčiau.“

”

SVEIKATOS PASLAUGŲ PRIEINAMUMAS

Sveikatos sistemoje vis dar egzistuoja korupcija

Korupcijos apraiškos neretai atskleidžiamos viešojoje erdvėje. Susitikimų dalyviai taip pat atvirai pripažino, kad ši problema šalyje egzistuoja. Norint greičiau gauti paslaugą, gali tekti ne tik ieškoti greitesnių kelių per pažįstamus, bet ir papildomai mokėti. Daugiausiai korupcijos apraiškų pasitaiko sveikatos apsaugos srityje. Anot susitikimų dalyvių, tai jau nusistovėjusi praktika.

“

„Prašo kyšio už greitesnį priėmimą pas gydytoją.“

„Žmonės net atvirai pasakė, kad tas gydytojas kyšininkas, jei būtume sumokėję – būtų ant pirštų galiukų lakstęs.“

„Yra ir tokių, kurie paprašo kyšio.“

„Mane siutina korupcijos apraiškos ir svainijos ryšiai, kurie daro žalą.“

„Visur per pažįstamus.“

„Žmonės bijo kalbėti, nors yra labai daug neteisybės, korupcijos.“

„Gauni 120 eurų, 50 eurų skiri vaistams tai kokiam dar kyšiui?“

”

Mokamos paslaugos

Dalyviai išsakė susirūpinimą dėl mažų gydymo išlaidų kompensacijų ir didelių būtinųjų medicinos paslaugų kainų. Pavyzdžiui, gyvenantiems prie miško, itin reikalingi skiepai nuo erkinio encefalito, tačiau kartais žmonės negali nusipirkti, nes neturi pinigų. Skurdą patiriantys žmonės taip pat akcentavo dantų gydymo kainas ir teigė, kad, norint gauti medicinos paslaugas greičiau ir kokybiškesnes, tenka kreiptis į privačias gydymo įstaigas.

“

„Skiepai mokami. Pavyzdžiui, nuo erkinio encefalito. O aš neišgaliu susimokėti.

Gyvenu vienkiemyje, gamtoje, man tokių skiepų reikėtų. Bet ir taip vaistams išleidžiu pusę pensijos. O jei susirgčiau, dar ir antibiotikus turėčiau pirkti.“

„Elementariausi skiepai yra mokami.“

„Ir už danties ištraukimą reikia mokėti, o norint patekti pas dantų gydytoją, reikia ilgai laukti. Turi registruotis bendra

tvarka. Su skaudančiu dantimi skambini į registratūrą po 7 valandos ryto, o tau sako: „Atsiprašome, nėra laisvų vietų“.

Tas pats poliklinikoje, norint patekti pas neurologą: lauki pusantro mėnesio, o nedarbingumo pažymos negali tiek ilgai turėti. Tada eini privačiai už 20 eurų. Privačiai einant tau viską susako, išaiškina, nukreipia, o poliklinikoje – gauni lapelį ir nieko nežinai. Įdomiausia, kad tas pats gydytojas dirba.“

”

“

„Dėl savo sveikatos, dėl stuburo gaunu nemokamai [reabilitaciją]. Tik tenka važinėti į Kauną. Dažniausiai neįperku mokamų paslaugų.“

„Man rado 3 centimetrų darinį ir visi gydytojai sakė, kad čia pridėtinė liauka. Tai ėjau pas gydytoją privačiai, padarė biopsiją ir rado 3 stadijos auglį.“

„Vaikai, turintys raidos sutrikimų, negauna jiems reikalingos medicininės pagalbos, viskas yra mokama.“

„Už vieno negero [piktybinio] apgamo panaikinimą turi mokėti apie 500 eurų.“

„Mūsų miestelyje žmogui su negalia nėra galimybės tvarkyti dantų, reikia važiuoti į Kauną. Sutvarkyti dantis yra labai dideli pinigai. Neįgaliam žmogui neskiria papildomų pinigų dantims gydyti. Jam lygiai tokia pati tvarka kaip ir visiems kitiems.“

„Skiepai mokami, kraujo tyrimai, kojų operacija, viskas kainuoja.“

„Kai man skaudėjo nugarą, du mėnesius reikėjo laukti su skausmu. Norėčiau ir dantis sudėti, bet niekas nefinansuoja, o reikia apie 1000 eurų. Ir nėra galimybės susitvarkyt. Pirmiausia aš vaiku rūpinuosi, o sau tai, kas lieka.“

„Dėl stuburo išvaržos, man yra reikalingi masažai, bet duodami tik trys nemokami, o vertikalios vonios net nebekompensuojamos, o jos yra labai svarbios gydant stuburo išvaržas.“

„Man daug procedūrų davė. Kyšio nemokėjau.“

„Tie, kurie augina vaikus su specialiaisiais poreikiais, negalia, susiduria, kad visos efektyvios paslaugos, kurios padeda vaikui, yra mokamos. Tada tokios šeimos krenta į skurdą, viską parduoda, važiuoja dirbti į užsienį arba nieko nedaro. Pavyzdžiui, delfinų terapija. Reikia 10 kartų, mėnesiui 600 eurų.“

„Vaikams iki 20 metų yra duodamos kompensacijos dėl ortodonto. O man jau 22 ir nepriklauso.“

”

Abejingumas ir nepriežiūra

Susitikimuose iš pasisakymų išaiškėjo, kad dažnai susiduriama su gydytojų empatijos trūkumu, skuba ir aplaidumu. Dalyviai teigė pasigendantys požiūrio į žmogų kaip į vertybę, ypač kalbant apie vyresnius ir sergančius lėtinėmis ligomis. Šie žmonės iš anksto būna nurašomi. Skurdą patiriantys žmonės taip pat dalijosi istorijomis apie tai, kaip medicinos įstaigose patiria diskriminaciją, nesulaukia geranoriškos pagalbos ar net yra kaltinami.

“

„Gydytoja sako tas tas,
5 minutės ir varyk.“

„Nuėjau pas gydytojus dėl kojos, o
padarė kitus tyrimus, dėl kojos nieko.“

„Gera būtų, jei žmogus būtų
vertinamas. Susidūriau su medikų
požiūriu į seną žmogų. Kai mamai buvo
infarktinė būseną, reikėjo ilgai laukti
eilėje, nors žmogus geso. Sako, kad
vieta nėra, tokių pilna, kaltina, kam
kvietėme. Perkėlus į kitą palatą, kitas
gydytojas sako – negalima laukti.“

„Diagnozavo galvoje auglį. Operacijos
nedaro, jokio gydymo neskyrė. Šeimos
gydytoja juokiasi, neskiria dėmesio.“

„Reikia gydyti ligą, ne senatvę.“

„Atvežiau mamą su greitąją į
priėmimą. O man sako: „Kam tokią
seną vežti į ligoninę, tegul miršta
namie.“ O aš atvežiau mamą,
kad numalšintų skausmą.“

„Poreikius nustatantys gydytojai turi
lenteles, irgi yra išsprauti į rėmus.“

”

Ilgos eilės gydymo įstaigose

Sveikatos priežiūros paslaugų tenka laukti labai ilgai. Dalyviai teigė, jog žmogus pagalbos gali ir nebesulaukti. Liga progresuoja greičiau nei žmonės sulaukia eilės gydymo įstaigose. Neretai tenka laukti ir gyvose eilėse prie gydytojo kabineto.

“

„Su talonu ilgai laukėme savo eilės.
Sulaukėme paskirto laiko. Galiausiai
mums pasakė, kad gydytoja anksčiau
išėjo namo, nes nebuvo klientų.
Registratūroje mums vėl pasiūlė
taloną po kelių mėnesių.“

„Man reikėjo protezuotis po avarijos.
Eilėje laukiau 2 metus, jau beveik
negalėjau normaliai vaikščioti.“

„Vaikams reikia breketų, bet
paskambinus sako, kad net iki

Naujų Metų nėra vietų konsultacijai.
Suima beviltiškumas.“

„Mama mirusi, tėtis niekam tikęs,
aš viena prižiūriu visiškai neįgalų 25
metų brolių. Jam cerebrinis paralyžius.
Kai jam reikia tvarkyti dantis, niekas
negali apžiūrėti rajone, kadangi reikia
daryti narkozę. Gaunam tik siuntimą
į Kauną bendra tvarka, kartais tenka
laukti 3-4 mėnesius, o atvykus gyvoje
eilėje tenka laukti pusdienį.“

”

Neatpažinta negalia

Esama neįgalumo nustatymo tvarka neužtikrina, kad pagalba būtų suteikta visiems, kuriems jos reikia. Dalyviai pažymėjo, kad supratingumo žmonėms su negalia atžvilgiu, trūksta ir visuomenėje, ir valstybinėse įstaigose. Dalyviai diskutavo, ar įrašas popieriuje įtikinamesnis už akivaizdžią negalią.

“

„Bent iš mano patirties, daug kas net nesikreipia dėl neįgalumo, nes labai daug dokumentų reikia pildyti. Buvo vienas atvejis, kai žmogus sunkiai vaikščiojo ir reikėjo pasirašyti jam dokumentą, tai jis net atsiklaupiti turėjo, kad pasirašytų, bet niekas jam nedavė neįgalumo.“

„Net jei trūksta tik kokių 5 procentų neįgalumo, policija vis tiek baudžia už stovėjimą neįgaliojo vietoje.“

”

Priklausomybės: bausti ar gydyti?

Susitikimų metu taip pat buvo akcentuota, kad priklausomybė yra liga, kurią pirmiausiai reikia gydyti, o ne skirti bausmes. Nesuteikiant reikiamos pagalbos priklausomiems žmonėms, ypač pataisos įstaigose, daroma žala ne tik pačiam asmeniui, bet ir visuomenei.

“

*„Priklausomybė yra liga ir bausmėmis jos išgydyti negalima.
Tu matai jų veidus, jie serga, jie nieko kito nenori.“*

„Juos sodina į kalėjimą, bet ar tai padeda? Galbūt ten ir nevartoja, bet grįžus ir perdozuoja.“

„Kai jau esi vartotojas, ypač jei turi skolų, pradedi vogti, kad turėtum už ką nusipirkti narkotikų, nes nieko kito daugiau nenori.“

„Kiek visuomenei žalos, kai tokiems žmonėms nėra suteikiama pagalba, pakankamai priemonių. Jis tada vagia. Priklausomybė yra šaknys [šių pasekmių].“

”

Žmonės neslėpė susirūpinimo ir dėl psichotropinių medžiagų vartojimo kalėjimuose. Pasak dalyvių, priklausomybių problemoms kalėjimuose spręsti nėra skiriamas tinkamas dėmesys, o taip pat nėra užtikrinamas šių įstaigų skaidrumas ir narkotikų kontrolė, nes priklausomi asmenys vis tiek jose vartoja.

“

„Sėdėjo kalėjime už narkotikų laikymą. Ir kalėjime jis vartojo. Jam niekas pagalbos nesuteikė.“

”

ŠVIETIMO SISTEMA

Ugdymo įstaigose trūksta įgūdžių ir vertybių ugdymo

Kalbėdami apie ugdymo programas, dalyviai pastebėjo, kad ji nepasikeitusi arba pasikeitusi labai nežymiai nuo to laiko, kai jie patys mokėsi. Žmonės teigė, kad trūksta praktiškų ir gyvenimui reikalingų įgūdžių ir žinių ugdymo. Be to, dalyviai atkreipė dėmesį, jog moksleiviams krūviai yra dideli, dėl to lieka vis mažiau laisvo laiko mėgstamoms veiklos ar socializacijai su bendraamžiais. O bendravimo ypatingai stigo karantino metu, kai ugdymas vyko nuotoliu.

“

„Jau 30 metų Nepriklausomybės ir bandau prisiminti, kaip mes mokėmės ir dabar mokosi, tai niekas nepasikeitė, viskas tas pats. Bet jeigu tavo vaikui sunkiau – niekam neįdomu. Visi viską kala ir kala.“

”

Diskusijų metu dalyviai taip pat aktualizavo ugdymo programų tikslus ir jų diegiamas vertybes. Vaikai nuo mažens skatinami orientuotis į rezultatą, ugdome visuomenę, kurioje svarbiausi skaičiai, ne žmogus ar pats tobulėjimo procesas per mokymąsi, savanorystę ir kitas veiklas. Taip elgiasi net pedagogai prioretizuodami mokymo rezultatus, kartais net mokinių ateities sąskaita, neleisdami jiems laikyti egzamino dėl tikėtina mažo rezultato.

“

„Labai brangios studijos, reikia imti tada paskolą studentams, dirbti. Mane prie matematikos egzamino mokytoja neprileido, sakė: „Jei eisi laikyt, išvesiu neigiamą pažymių vidurkį.“ Aš pasidaviau ir turėsiu dabar mokėti už mokslą. Aš turiu ryžto, noriu mokytis.“

„Mokykloje viskas orientuota į rezultatą, egzaminus. Darymas nebūtinai to, ko reikia gyvenimui, kritiniam mąstymui. Viskas apie rezultatą. Ir tada Užimtumo tarnyboje svarbu pliusiukas, ne žmogus.“

„Mes žiūrime tik rezultatų, nėra kalbos apie žmogų.“

”

Žmonės taip pat teigė pasigendantys ir pilietiškumo ugdymo mokyklose. Susitikimuose tai buvo svarstyta kaip viena iš galimų emigracijos ir žemo pilietinio aktyvumo priežasčių.

“

*„Šiandien kalbėjau su savo vaiku, jam 17 metų, sako man:
„Tai ką galvoji, aš gyvensiu Lietuvoje?““*

”

Nuotolinis mokymasis buvo sunki našta šeimoms

Per karantiną pamokas perkėlus į nuotolinę erdvę, šeimos turėjo nemažai rūpesčių. Pirmiausia, kaip užtikrinti vaikams nuotolinio mokymosi įrenginius, o jei dar vaikų šeimoje ne vienas – iššūkių ir išlaidų tikrai netrūko.

“

„Turime 2 kompiuterius, kuriais naudojasi abu vaikai. Jie mokosi skirtingose mokyklose.“

„Išsimokėtinais reikėjo pirkti vaikui kompiuterį, kad galėtų mokytis.“

„Gyvename su 6 vaikais dviejų kambarių socialiniame būste ir karantino metu buvo labai sunku, kai vienu metu visiems vaikams vykdavo pamokos: vienam matematika, o kitas tame pačiame kambaryje dalyvauja kūno kultūros pamokoje. Kai prasidėjo nuotolinis mokymas, nemokėjome prisijungti, tai mokytoja paskambinus grasino net perduoti vaikų teisėms, jei neprisijungsime. Šioje situacijoje mus išgelbėjo socialinė darbuotoja, bet net ir su jos pagalba neiškart pavyko prisijungti.“

”

Atskirtis ir patyčios mokyklose

Kita svarbi problema, kuri buvo išsakoma regioniniuose, skurdą patiriančių žmonių susitikimuose – socialinė atskirtis mokyklose. Vaikai iš nepasiturinčių šeimų sulaukia patyčių ne tik iš bendraamžių, bet ir mokytojų. Kartais dėl to vaikai net bando nusižudyti.

“

„Žmonių skirstymas, atskirtis. Mokykloje yra suskirstymas: turtingesnių ir ne. Net mokytojai skirsto, nesuteikia motyvacijos vaikams. Vaikui net krito pažymiai, nors mergaitė gabi. Pats vaikas pasakė: „Yra atskirtis.“

„Mobingo situacija Lietuvoje. Buvau užvedusi šią diskusiją Facebook socialiniame tinkle. Jis vyksta visur, net mokyklose. Esu ir pati tai patyrusi klasėje. Net nežinau, kodėl žmonės tave atstumia. Pasidarai jautresnis, atsiranda psichologinių problemų, gilinimasis į save, kitus.“

„Mano dukra dėl patyčių bandė nusižudyti prisigėrusi vaistų. Ji sakė: „Iš manęs visi juokėsi, kad negeriu ir kad auskarų bamboj neturiu.“

”

DALYVAVIMAS PRIIMANT SPRENDIMUS

Nusivylimas sprendimų priėmėjais

Skurdą patiriantys žmonės teigė, kad jaučiasi atstumti ir neįdomūs išrinktiems valdžios atstovams, kurie dėmesį rodo tik rinkimų metu: važinėja po regionus, klausosi žmonių problemų, dalina pažadus, o po rinkimų viskas pasikeičia. Todėl žmonės jaučia nepasitikėjamą sprendimų priėmėjais ir nusivylimą politinės valios trūkumu, sprendžiant žmonių problemas.

“

„Mūsų balsas Seimo net nepasiekia. Paprastų žmonių jie neklauso, nebus kreipiamas dėmesys. Norėtusi, kad į paprastą žmogų, žemesnio lygio, atsakingiau žiūrėtų. Jaučiamės atstumti.“

„Mes visada sakom, kokia graži Lietuva. Bet mūsų Lietuvoje mažėja gyventojų, o problemų nemažėja. Visos paslaugos tolsta. Laimę apriboja.“

„Politikai šiandien labai lengvai gali naudoti piliečius. Kartais piliečiai priverčia politikus, kad ateitų į susitikimus ir išgirstų. Pavyzdžiui, socialinis būstas. Ką jie daro su šiomis problemomis? Jie ateina, pasišypso, pakalba ir išeina. Pyktis ateina iš to, kad labai lengva politikams nekreipti dėmesio į mus, ir mes turime priversti juos išgirsti mūsų problemas. Priversti daryti tai, ką jie turi daryti.“

„Valstybėje aš nematau, kad būtų užsibrėžę kažkokį tikslą arba iki žmonių neateina.“

„Matosi bendrai Europoje ir pasaulyje toks pasimetimas. Turime fantastiškas gatves, trinkelėm išklotas, bet jomis vaikšto vis mažiau žmonių regionuose.“

„Man nepatinka valdžios sukurti įstatymai, kurių jie nesilaiko. Jiems jie negalioja. Lietuvoje ekstremali situacija, o jie kokioje Ispanijoje.“

„Kai yra konstatuojamas faktas, bet nieko dėl to nedaroma, aš vadinu liūnu. Kaip iš to liūno išeiti? Labai skaudina, kad visi žino, pripažįsta, bet išeiti iš to negalime. Iš valdžios nesijaučia, kad būtų kažkas daroma. Betruksta, kad išeitų žmonės į gatves ir taip priverstų kažką keisti.“

„Kol buvo mero pavaduotojas visada padėdavo, atvažiuodavo, net savais pinigais prisidėdavo, o kai Seimo nariu tapo – nieko nepadeda.“

„Aš nebalsuoju, neturiu už ką Lietuvoje balsuoti. Tik pažadai.“

„Norėtusi, kad politikai pas žmones važiuotų ne tik per rinkimus. O matytų realią situaciją, matytų problemas.“

„Lietuvoje yra kelios Lietuvos.“

”

Pažeidimai per rinkimus

Kita, mažiau girdima tema žiniasklaidoje, bet ypatingai opi regionuose – balsų papirkinėjimas ir įvairios manipuliacijos per rinkimus. Dalyviai pažymėjo, kad ypač per rinkimus pažeidžiami senjorai. O paperkant balsus dažniausiai nusitaikoma į skurstančius asmenis.

“

„Man pačiam pasiūlė 20 eurų, kad balsuočiau [už tam tikrą kandidatą].“

„Buvau komisijos narys, važiauvau į namus per rinkimus. Aštuoniasdešimtmečiai klausia: „Tai už ką čia balsuoti?. Svarbu, kad ne už bobą“. Pažymi bet ką, net nežiūri. Tada sako: „Dabar paskaityk, už ką čia prabalsavau“. Tokiais žmonėmis ir lengva manipuliuoti.“

”

PIKTNAUDŽIAVIMAS IR MOKESČIŲ VENĖJIMAS

Nelegalus darbas

Dalyviai taip pat kėlė susirūpinimą mokesčių vengimo mastais šalyje, kurie, anot dalyvių, kyla iš pilietiškumo ir atsakomybės trūkumo.

“

„Man santechnikas nenorėjo išrašyti sąskaitos, nes neturėjo individualios veiklos pažymos. Turi keisti žmonių požiūris į įstatymus ir mokesčius.“

„Nelegalus darbas: statybos, mašinų remontas, maitinimo įstaigos, išvežiojama prekyba, žemės ūkis, kirpyklos, baldų gamyba. Nelegalumas ateina iš abipusio susitarimo. Naudoju valstybės lėšas, nemoku mokesčių. Kur problema? Pilietiškumo trūkumas, nėra išaiškinama, parodoma.“

”

Piktnaudžiavimas valstybės parama

Žmonės piktinosi, kad per pandemiją valstybės parama kai kurie pasinaudojo ir nebuvo saugiklių, kad subsidijos nebūtų iššvaistytos ne tam, kam skirtos. Kalbėdami ne tik apie pandemiją, dalyviai taip pat kėlė susirūpinimą dėl piktnaudžiavimo parama ir mėginimo apeiti socialinės apsaugos sistemą.

“

„Karantino metu įmonės iš subsidijų, valstybės paramos, prisipirko mašinų, jachtų, vietoje to, kad padėtų žmonėms.“

„Priemonių buvo, bet ne visiems buvo prieinamos. Tie kas gavo, ne visi panaudojo tam, kam buvo skirta. Skyrė visiems užimtumo tarnyba, gavo visi, kurie kreipėsi, buvo darbdavių kurie pasinaudojo, nusipirko automobilius, bet žmonių nepasiekė. Buvo netinkamai panaudota.“

”

INFORMACIJOS, BIUROKRATIJOS IR SKAITMENIZACIJOS IŠŠŪKIAI

Informacijos trūkumas apie socialinę pagalbą

Susitikimuose dalyvavę skurdą patiriantys žmonės nuolat akcentavo, kad trūksta informacijos, kur reikia kreiptis dėl išmokų ir paslaugų, todėl labai daug reikia išmanyti ir gilintis patiems. Pagalba yra, bet sunkiai pasiekiama. Informaciją reikia susirankioti iš daugybės skirtingų šaltinių. Buvo akcentuotas ir valstybinių institucijų svetainių sudėtingumas, kai reikia rasti aktualią informaciją. Žmonės atviravo, jog didžiausia informacijos sklaida, jų nuomone, vyksta „iš lūpų į lūpas“ bei pabrėžė, kad svarbi informacija turi būti skelbiama per televiziją ir radiją, bei ieškant dar daugiau galimų būdų, kaip suteikti žmonėms informaciją, neapsunkinant informacijos radimo, galbūt perimant net kitų šalių gerąją patirtį.

Žmonės taip pat pripažino, jog nežinojo apie darbo paieškos išmoką ir svetainę www.kasmanpriklauso.lt, kurioje galima rasti informaciją apie socialinę paramą įvairiose gyvenimiškose situacijose. Apie tai dauguma dalyvių pirmą kartą išgirdo iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovų, dalyvavusių susitikime.

“

„Dirbau padavėja. Per karantiną nedirbau. Man išmokos padėjo, galėjau neprašyti tėvų pagalbos. Bet nėra informacijos, kur kreiptis, žmonės nežino informacijos, kas jiems priklauso. Turi tą informaciją susirinkti iš skirtingų vietų, yra blaškymasis.“

„Žmonės laukia gyvoje eilėje prie skiepy, nes jie nežino, kaip užsiregistruoti.“

„Tam, kas nori, jie žino daug daugiau: kas priklauso, ką turi gauti. Jie vieni per kitus tą informaciją gauna.“

”

Skaitmeninių įgūdžių stoka

Vos keli susitikimuose dalyvavę žmonės džiaugėsi skaitmenizacijos privalumais: apsipirkimu internetu, laiko sutaupymu ir patogumu. Tačiau dauguma dalyvių pripažino, kad nemoka naudotis išmaniosiomis technologijomis arba jų neturi. Pandemija tokiems žmonėms tapo iššūkiu, ypač žmonėms su negalia ir vyresniems. Daugumą paslaugų perkėlus į skaitmeninę erdvę, gelbsti tik artimųjų pagalba ir tai, kad sąskaitas vis dar galima apmokėti parduotuvėje arba nuvykti gyvai į įstaigą. Susitikimuose dalyvavę socialiniai darbuotojai ir įstaigų atstovai paantrino, kad ne visi naudojami šiuolaikinėmis priemonėmis, todėl žmonėms reikia pagalbos pildant prašymus, registruojantis internetu ar sukuriantis paskyras. Tačiau šiuo atveju išskyla duomenų apsaugos problema.

Kodėl šis skaitmenizacijos procesas kai kuriems toks sudėtingas? Į šį klausimą dalyviai atsakė įvairiai: vieni neturi lėšų kompiuteriui įsigyti, kitiems – trūksta kompiuterinio raštingumo, todėl bijo suklysti ir nesijaučia drąsiai, ypatingai pildydami svarbius dokumentus. Dalyviai taip pat pažymėjo, kad visuomenėje trūksta supratimo ir tolerancijos tokiems žmonėms, dažnai jie būna nuvertinami.

“

„Nemoku, man per sunku. Tada bandau skambinti telefonu.“

„Mokiausi bibliotekoje. Vis tiek nieko nemoku. Baisu suklysti. Tai samdau vairuotoją ir važiuoju sumokėti į parduotuvę [mokesčius], išsiimti pinigų.“

„Neturiu kompiuterio ir nemoku juo naudotis. Neturiu sąlygų įsigyti.“

„Mokesčius einu sumokėti į parduotuves.“

„Jei neturi kompiuterio ar nemoki juo dirbti – tada sunku. Geriau, kad paslaugos būtų ne tik internetu.“

„Aš neturiu kompiuterio, tai nelengva. Taip ir gyvenam. Gyvuliukus apšeri, susitvarkai. Į parduotuvę nuvažiuoji. Vaikai išvykę. Naudoju tik banko kortelę.“

„Neturiu kompiuterio ir neturiu iš kur jo gauti. Sesuo padėdavo per pandemiją.“

„Pandemijos laikotarpiu sunku, kai viskas tapo nuotoliniu.“

„Yra rimtų reikalų su Valstybine mokesčių inspekcija. Baisu privelti klaidų. Todėl gerai, kai įstaigos dirba ir įprastiniu būdu.“

„Gerai, kad yra galimybė užsisakyti prekes internetu, tik yra papildomos išlaidos, brangiau kainuoja atvežimas. Parduotuvėje yra pigiau.“

„Daug žmonių, ypač vyresnių, nesinaudoja kompiuteriu – jiems užpildyti kažkokius prašymus ir suprasti labai sunku, todėl praleidžiama daug informacijos. Žmogus tampa „nurašytas“.“

„Niekam nerūpi, kad tu nemoki naudotis technologijomis. Nuvertina.“

„Aš nemokėjau su kompiuteriu, o man liepė pačiai registruotis Užimtumo tarnyboje.“

”

VISUOMENĖ

Susvetimėjimas

Visuose susitikimuose dalyviai kalbėdavo ir apie žmonių susvetimėjimą. Jie teigė, kad dabar žmonės yra nelinkę bendrauti ir padėti vieni kitiems. Vartotojiška kultūra ir greitas gyvenimo tempas toliau žmones, didina vienišumą ir skatina dvasinį skurdą.

„Stereotipai ir susvetimėjimas yra didžiausia problema, trukdanti matyti problemas ir ieškoti sprendimų.“

„Garsiausiai sveikinasi italas su manim [Lietuvoje], būtų smagu, jei tiesiog pasakytų „labas rytas“. Užsienietis garsiau man sako negu lietuvis.“

„Pasiilgstu, kai žmonės buvo vertinami, o dabar visas dėmesys tik materialiams dalykams, kiekvienas į savo kampą.

Miške sutikau pasiklydusią porą, išvedžiau juos iš miško. O man jie pinigus pradėjo kišti, tada aš sakau:

„Tai, jei nebūtumėte turėję pinigų, man reikėjo jus dar giliau paklaidinti?“

„Aš norėčiau, kad visi būtų paprastesni, kad tarpusavyje būtų visiems paprasčiau susikalbėti. Nes šiam gyvenime visi gyvena tik savo rūpesčiais.“

„Norėčiau, kad žmogus žmogui būtų draugas. Norisi labai savanorystės.

Kad matytų kaimyną, draugą.

Nebūtinai padėti pinigais. Gal reikia palydėti, panešti krepšį.“

„Mūsų žmonės nesugeba bendrauti.“

„Susvetimėjimas ir nejautrumas atsisuko prieš mus pačius. Persikėlus į naujus namus, nuėjau susipažinti su kaimyne ir pasiūliau jai ateiti puodelio kavos, bet sako: „Aš niekur nevaikštau ir nenoriu, kad pas mane vaikščiotų“. Buvo tokia situacija, kai mane laiptinėje užpuolė narkomanas, praskėlė galvą, gulėjau visa kraujuose, o tik vienas kaimynas sureagavo ir jo dėka išgyvenau. O vėliau išsikalbėjau, kad visi girdėjo tą triukšmą laiptinėje. Noriu stiprių bendruomenių.

Kad eitume vienas už kitą, o ne vienas prieš kitą. Aš pati, kai girdėjau muštynes virš savo buto, iškviečiau policiją, nes girdėjau, kad vaikai rėkia, verkia.

Ta moteris man net padėjo.“

„Nevertiname buvimo vienas šalia kito. Dabar manimi pasibaigia mano pasaulis. Anksčiau buvo ryšys vienas su kitu. Žmogaus prie žmogaus nebeliko.“

Medijose pateikiama informacija didina nerimą ir susiskaldymą

Dalyviai pažymėjo, kad žiniasklaida daugiausiai pateikia neigiamą informaciją, kuri veikia žmonių psichologinę būklę, baugina ir skaldo visuomenę, ir dėl to nebežiūrintys televizoriaus.

„Taip pat didelę įtaką turi ir neigiama informacija iš išorės.“

„Trūksta pozityvumo iš išorės, žiniasklaidos. „Užsiciklinimas“ ties problemomis, trūksta pozityvumo. Reikia nesusikoncentruoti į problemas. Vien negatyvas.“

„Saugumo jausmo trūkumas. Įpratome girdėti neigiamas žinias, kurios tik gąsdina ir baugina. Tai mus daro liūdna tauta. Nėra užtikrintumo. Atitolina žmones.“

„Negatyvios informacijos perteklius iš aplinkos. Iš dalies informuoja, gerai, jog žinai, kad taip vyksta, bet vis tiek tokių nesąmonių neturėtų būti. Veda į beviltiškumo ir neteisingumo jausmą. Atrodo, kad nėra valdžios, yra

korupcija, kyšininkavimas. Pasodino už pavogtas vištas, gavo 3 metus ir 3 mėnesius, o už išprievartavimą per žinias matai, kad lygtinai gavo.“

„Pandemijos metu buvo atsiradusi baimė iš žiniasklaidos. Sensacijų ieškojimas. Rekordas po rekordo.“

„Žmonės neįsigilina, o tik perskaito antraštes ir tiki informacija.“

„Labiausiai erzina žiniasklaida ir spauda, yra dezinformacija. Pasigauna vieną sakinį ir jį skalambija. Aš pati nesusigaudau toje informacijoje, intrigoje. Nebežiūriu televizoriaus.“

„Žmogus pradeda išgyventi žiūrėdamas visas laidas.“

Geranoriškumo trūkumas

Dalyviai pripažino pasigendantys geranoriškumo ir empatijos vienas kitam. Jie pasakojo vis dažniau susiduriantys su geranoriškumo ir supratingumo trūkumu.

„Mano draugė, kuriai apie 60 metų. važiavo be ženklų su dviračiu iš darbo 18 valandą. ir ją sustabdė mūsų miestelio policija ir prisikabino, kad ji be atšvaitų. Išrašė už tai 5 eurų baudą ir užlaikė visą valandą.“

„Žmogiško faktoriaus nebuvimas ir dėmesio nekreipimas į žmogų.“

„Trūksta žmonėms geranoriškumo.“

„Žmonės vieni kietiems bando sutramdyti šypseną: „Nevaidink, kad tau viskas gerai“.“

„Mane skaudina žmonių nesusikalbėjimas. Pati mokausi išgirsti, ko kitam reikia, o kartais tereikia tik išklausti. Išklausti ir būti išgirstam yra svarbu ir artimoje aplinkoje, ir su institucijomis. Yra nesusikalbėjimas su darbdaviais, mes daug ko nedirštam išsakyti, ypač mano kartos žmonės.“

„Abejingumas, nepasitikėjimas vieni kitais. Empatijos trūksta nuo mokyklos. Kad padėti kitam, nežiūrint sau naudos. Pas mus trūksta kultūrinių renginių, ne tik kad su balionais palakstom. Reikia kultūros aukštesniame lygyje. Visur per daug šou.“

SKURDAS: KAS LIEKA PARAŠTĖSE?

Skurdas pažeidžia žmonių orumą

Susitikimo metu viena moteris pareiškė, kad bijo kalbėti su renginyje dalyvaujančiais įstaigų atstovais, nes bijo likti nesuprasta, bijo pasirodyti kitokia. Tokių susitikimų metu daug skurdo patirtį turinčių žmonių pripažino, kad kreiptis pagalbos jiems nėra lengva, nes dažnai susiduria su įstaigų darbuotojų empatijos trūkumu ir diskriminacija. Žmonėms ne visiškai paaiškinama informacija, siuntinėjama iš kabineto į kabinetą. Todėl dalis sunkumų patiriančių žmonių, kuriems pagalba yra būtina, jos nesikreipia, nes jaučia savivertės stoką, bijo būti nesuprasti ir pažeminti.

„Kai būna žmogui sunku gyvenime, sunku eiti prašyti pagalbos ir atstovėti. Ypač kai tokia dar painiava, o informacijos nėra. Sunku net išgyventi eilinę dieną.“

„Šaiposi darbuotojos socialinės paramos skyriuje. Vieną kartą buvo tokia situacija, kad nebuvo įmanoma gauti pagalbos pildant prašymą, tai šaipėsi. Ne kartą pastebėjau, kad yra iššaipoma.“

„Norėčiau, kad valdžia ir įstaigos lygiai į žmones žiūrėtų, ne išskirtinai dėl pajamų ar statuso. Man tas skaudu, nes jie visur tada prieina, o tas vidutinis dar kažką susitvarko, o tiems kuriems prastai – visai nieko. Aš pats viską patyriau, jūs nepatikėsite, kaip aš visur apvaikščiojau, kaip visi mane stumdė.“

„Skaudina kitų žmonių požiūris. Jautiesi nuvertintas, krinta pasitikėjimas.“

„Turiu didelę baimę. Bijau visų, bijau būti nesuprasta. Sėdi moterys iš savivaldybės ir net bijau čia būti, bijau jas pašnekinti, atrodo lyg

būčiau ką nors ne taip padariusi. Jaučiu ateities neužtikrintumą.“

„Kai tu žinai, kad žmonės turi didesnių problemų, savų nesureikšmini. Bet, kai pabūni tokiuose renginiuose, pamatai, atsiranda tokia nežinia, kas bus su tavim, kai sulauksi tokio amžiaus. Nesi iki galo užtikrintas savo ateitimi.“

„Baisus dalykas yra vertinimas: vieną paglostai, kitą teisi. Nei vienas negalime to daryti. Mūsų visų batai, kuriais nuėjome šį gyvenimą, yra skirtingi.“

„Žmogus netenka pasitikėjimo savimi, žmogus gali pulti į alkoholio liūną.“

„Sveiko žmogaus požiūris į negalią. Visuomenė neturi normalaus požiūrio į kitokį žmogų, į kitaip atrodantį žmogų.“

*„Man vaikystėje teko išgirsti:
„Tokius invalidus tėvai mėtė.““*

Psichologiniai sunkumai

Skurdo patirtį turinčių asmenų susitikimuose dalyviai dalijosi savo skaudžiomis patyčių patirtimis dėl negalios, tautybės, gyvenamosios vietos ir gausios šeimos. Žmonės teigė, kad tai yra dažniausia depresijos priežastis, turinti ilgalaikes pasekmes. Viena 22 metų mergina pasakojo iki šiol patiriamas patyčias ir jos pasekmes, kuomet jos šeima neturėjo, kur gyventi. Prie psichologinių sunkumų taip pat prisideda sveikatos sutrikimai, pinigų trūkumas ir negalėjimas dirbti bei oriai gyventi. Tai kelia žmonėms neviltį ir apatiją.

„Nenuvertinti žmogaus su negalia, nes ir jis gali dirbti. O kai darbdaviui parodai pažymėjimą, atsako: „Paskambinsim vėliau.“. Bet mes daug galim: galim ir prie kompiuterio, ir kruopas parduotuvėje išdėlioti. Iš kur atsiranda prasigėrimas, savizudybės ir depresijos? Nes yra šaipomasi, kad nesugebi ir panašiai. Socialinėse dirbtuvėlėse stipendija 38 eurai, bet aš per metus susitaučiau ir nuvažiauvau prie jūros. Norisi, kad iš mūsų nesišaipytų.“

„Tėvai neturi kur gyventi, labiausiai gaila tėvų, nes nieko negali padaryti. Visi tada tyčiojasi, nes gyvenau mažoje bendruomenėje. Net dabar, kai man 22 metai, tyčiojasi grįžus. Mano sesei tokios psichologinės pasekmės ir traumos išliko, kad ji jau net nebesimoko.“

„Patyčios niekada nesibaigianti tema. Norėčiau išskirti patyčias prieš negalią patiriančius žmones. Mūsų mieste yra neįgalus žmogus, kuris šoka gatvėje. Matosi, kad jis turi negalią. Bet jis atrado tokį būdą užsidirbti ir tai jam suteikia džiaugsmą. Jis net lanko šokio būrelius. Bet liūdina, kai net suaugę žmonės eidami iš jo juokiasi, tyčiojasi, filmuoja. Jam buvo dar didesnė trauma, kad mirė jo draugė.“

„Liūdina tai, jog žmonės galvoja, jei esi daugiavaikė šeima – esi asociali. Man kaip mamai skaudžiausia, kad tokia yra visuomenės nuomonė. Net mano vaikams

teko išgirsti pasišaipymų mokykloje. Prieš vaikus visada noriu būti stipri mama. Atrodo tu stengiesi, o kitiems atrodo, kad nieko neveiki, iš pašalpų gyveni.“

„Diskriminacija. Vakar bendravau su romų tautybės moterimi. Ji labai tolerantiškas žmogus, bet susidūrė per savo vaiką su diskriminacija. Jie jau net nori išsikraustyti iš Lietuvos visai, nors kalba gerai lietuviškai.“

„Per karantiną daugelis problemų dar ir paaštrėjo, visuomenė labai susiskaldžiusi, vienybė dėl to pranykusi ir sunku pasakyti, ar bus galima atstatyti tą vieningumą. Atskirties dalykų daugėja. Pandemija dėl to tikrai prisidėjo. Žmonių nuomonė išsiskiria, nemokame priimti skirtingų nuomonių.“

„Pinigų trūkumas jaučiasi visur. Nėra noro kažką daryti, kažkur eiti. O pinigų reikia viskam. Dingsta savivertė, dar kai sveikata šlubuoja.“

„Slegia, kad dėl fizinės negalios negaliu atlikti veiksmo ar veiklos kaip kiti.“

„Nesmagu, kad mane verčia dirbti darbą, kuris man nepatinka. Tada jaučiuosi blogai.“

„Ilgą laiką nedirbu, tai depresija jau yra.“

SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ BALSAS

Nepagarba ir nuvertinimas

Beveik visuose skurdo patirtį turinčių asmenų susitikimuose dalyvavo ir socialiniai darbuotojai, atlydėję savo klientus. Jie ne tik padėdavo žmonėms su negalia ar nesijaučiantiems drąsiai, bet ir patys dalyvavo diskusijose. Specialistai apgailestavo dėl nusistovėjusių stigmų apie skurdą ir socialinę atskirtį patiriančius žmones bei naudojimosi jų pažeidžiamumu.

“

„Aš jau 15 metų dirbu ir matau valdžios požiūrį į socialinę atskirtį patiriantį žmogų - beviltiškas, nuvertinamas. O man darbe smagu, kai sutinki žmones mieste ar gatvėje, gali pasisveikinti. Norisi, kad požiūris į žmogų, esantį bėdoje, būtų kitoks. Trūksta supratimo. Kai prie žmonių prikljuojamos etiketės, sunku psichologiškai.“

„Jeigu su klientu eini kartu, turi ginti jį. Jei atvažiuoja vienas, kuris negali apsiginti, tada naudojasi tokiu žmogumi, jo nežinojimu.“

„Žmonės tiesiog bijo. Norisi, kad būtų daugiau žmogiškumo teikiant socialinę pagalbą.“

”

Socialiniai darbuotojai pabrėžė, kad ne tik jų klientai susiduria su diskriminuojančiu požiūriu, bet ir dirbantys su jais specialistai. Visuomenėje egzistuojantys neigiami stereotipai, apibūdinantys socialinius darbuotojus, lydi juos kasdienybėje ir žeidžia. Nors susitikimų dalyviai labai teigiamai atsiliepė apie socialinių darbuotojų teikiamą jiems pagalbą, tačiau, anot specialistų, pasitaiko atvejų, kai patys žmonės yra prieš juos nusiteikę arba jų negerbia. Buvo diskutuota apie socialinių darbuotojų papildomą paruošimą, kad gebėtų pakeisti tokį žmonių nusistatymą ir turėti psichologinį „priėjimą“ prie jų.

“

„Net mano darbą diskriminuoja: „Kaip tu gali dirbti su tokiais žmonėmis, su kvapu ir panašiai“. Skaudu, kai myli savo darbą.“

”

Ribos ir perdegimas

Kita svarbi tema, kurią palietė socialiniai darbuotojai – ribos ir perdegimas. Specialistai pažymėjo, kad nuotolinis darbas karantino metu jiems buvo sunkus ir varginantis dėl psichosocialinių rizikų. Be to, prie įtampos darbe prisideda ir klientų terorizavimas, ypač turinčių psichologinių problemų: žmonės pradeda jiems skambinėti, grasinti savižudybe. O kaip tokiose situacijose profesionaliai elgtis – trūksta žinių ir paruošimo – o atsakomybė didžiulė.

“

„Atrodo fiziškai nereikia susitikti su klientu, bet bendraujant telefonu aš jaučiausi labiau išsekusi, nes fiziškai labai sunku spręsti problemas, apart išklausymo. Tada man pačiai atsiranda išsekimas, perdegimas. Atrodo fiziškai nebesuspėji, save nuvertini, perimi žmonių bėdas, apmąstai. Karantinas ir nuotolinis darbas mane labai išvargino. Turėjau minčių apie darbo keitimą.“

„Yra žmonių, sergančių psichinėmis ligomis, kurie terorizuoja, skambinėja. Gale darbo paskambino ir sako: „Aš visas

kraujuotas, nenoriu gyventi“. Iškviečiau visas tarnybas, jos man pasakė, kad viskas gerai, tik nukritęs televizorius. Mes, socialiniai darbuotojai, nesame specializuoti, kaip dirbti su tokiais žmonėmis, o turi suteikti pagalbą. Didžiulė atsakomybė ir baimė.“

„Labai svarbu teisingai pamatuoti žmogaus savarankiškumo ribas, kiek jis pats gali sau padėti tam tikroje situacijoje.“

”

KOKIE IŠEINAME IŠ SUSITIKIMŲ?

Skurdą patiriantys žmonės po šių susitikimų jautėsi išklausyti ir svarbūs. Jiems labiausiai patiko kalbėti apie sunkumus ir problemas tokiu formatu, kuris kuria lygiavertišką santykį ir leidžia visiems būti išgirstiems, pasisakyti. Susitikimuose jie taip pat sužinodavo aktualią informaciją iš kartu renginyje dalyvavusių savivaldybių ir ministerijos atstovų. Džiaugiamės, kad dienos pabaigoje dalyvių balas žymiai pakildavo ir dažniausiai būdavo įvertinamas 10-uku, net pačių nedrąsiausių ar skeptiškiausių, o labiausiai – kad vyko dialogas tarp skurdą patiriančių žmonių ir sprendimų priėmėjų.

PADĖKA

Dėkojame visiems Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei savivaldybių atstovams, dalyvavusiems susitikimuose.

Dėkojame mūsų projekto „Pokyčių forumas“ partneriams: LPF „Pagalbos namuose tarnybai“, VšĮ Žmogiškųjų išteklių stebėsenos ir plėtros biurui, Vilkaviškio rajono kaimo bendruomenių sąjungai, Koordinaciniam centrui „Gilė“, Maltos ordino pagalbos tarnybai (Alytaus, Kupiškio ir Telšių padaliniais), VšĮ „Inovatorių slėniui“, VšĮ Pal. J. Matulaičio šeimos pagalbos centrui, Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės parapijos Caritui, Viešajai įstaigai „Menų ir mokymo namai“ bei Lietuvos žmogaus teisių centrui.

Nuoširdžiai dėkojame ir visiems, prisidėjusiems prie skurdo patirtį turinčių asmenų susitikimų įgyvendinimo ir šio leidinio parengimo:

Balčiūnaitei Normantei

Baltaduonei Sigitai

Baltutei Rimgailei

Budreckytei Gabijai

Buitvydaitei Linai

Čiviskaitei Upei

Damulytei Eugenijai

Eidėjui Vytautui

Ežerskienei Ingai

Gaidelionei Ievai

Garnytei Mingailei

Gylytei Daivai

Kaupaitytei Dovilei

Kiliuvienei Sandrai

Kružinauskienei Linai

Kukuraitienei Skirmantei

Lipskei Aurelijai

Marcinkevičienei Rasutei

Matikovienei Jūratei

Morkūnei Daliai

Ochohinkaitei Justinai

Palubinskui Rimvydui

Pilypei Indrei

Pipaitei Vaivai

Povilaitytei Godai

Šemetai Gediminui

Šimaliūtei-Gaidukevičienei Ievai

Sriubiškei Astai

Vaičekonytei Rimantai

Žilionienei Onai

“

info@smtinklas.lt
www.smtinklas.lt
+370 668 76316
Krokuvos g. 8, Vilnius
© vmdizainas

”